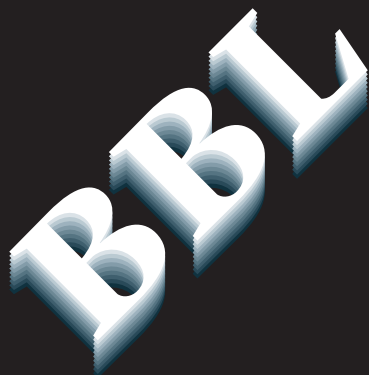

Biblioteksbladet

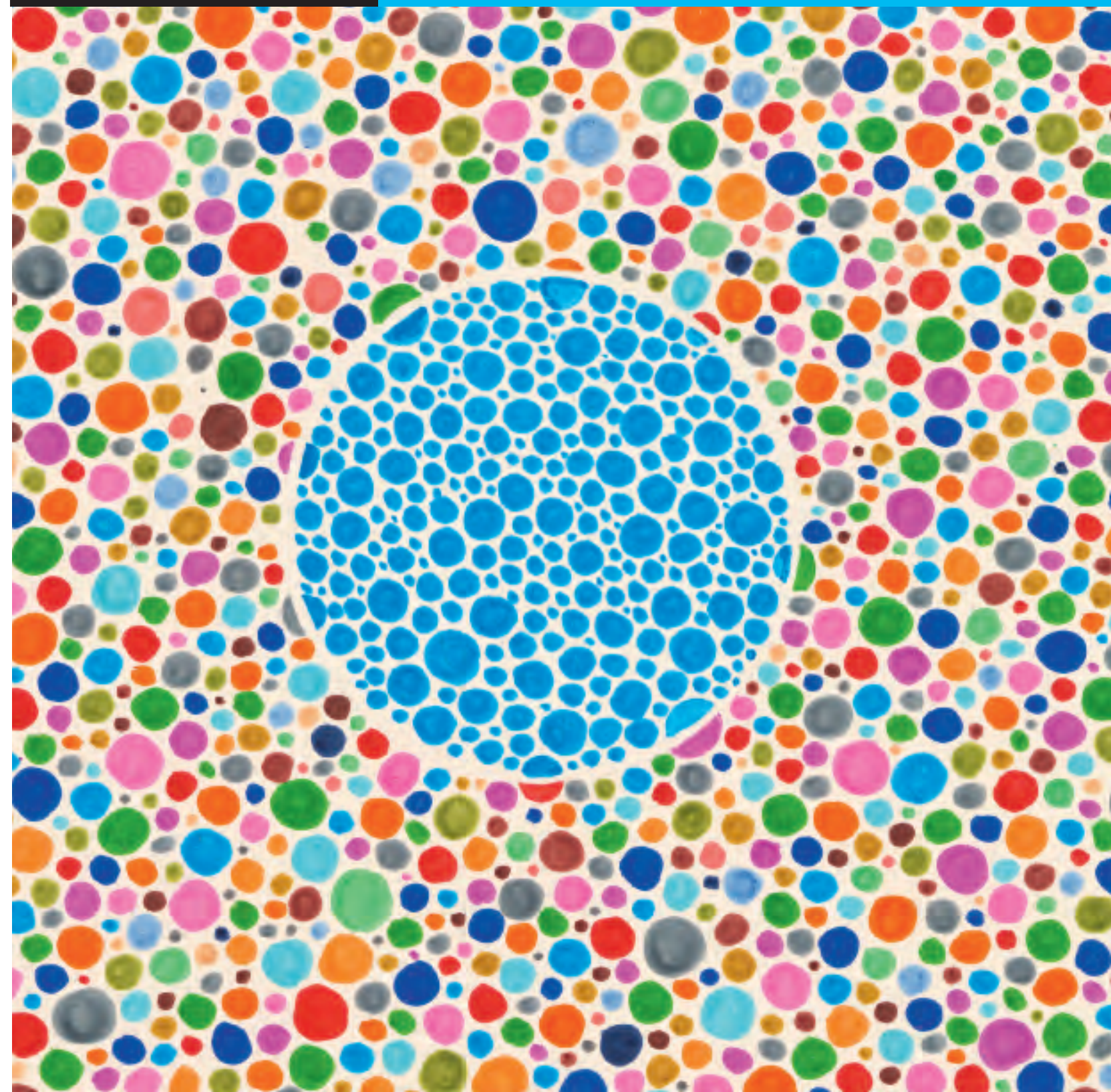
05:2012

Isolerar filterbubblan?

Ny bibliotekslag 2013?

Ett punkigare KB?

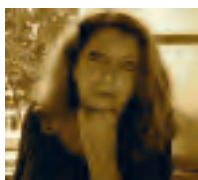
Vem städar biblioteken?

På årets Biblioteks dagar hade jag det tvivelaktiga nöjet att bli intervjuad under en programpunkt med rubriken "I huvudet på chefredaktören". Tvivelaktiga därför att det ju i regel är jag som brukar ställa frågorna och hålla i micken, inte tvärtom. Inte helt bekvämt, men ganska bra eftersom det tvingade fram lite eftertanke kring sådant som jag sällan tänker på. Eller det kanske jag gör men i så fall inte helt medvetet. Ganska bra också för att det var kul, för att den som frågade – kansliets nye informationschef – var påläst och för att det blev ett ganska vindlande samtal som for i väg i olika för mig lite oförutsedda riktningar. Tiden gick så fort, så mycket som inte hann bli sagt: om det konkreta arbetet på en liten organisationstidskrifts redaktion, om avvägningar och bedömningar, om magplask man gör, om läsarnas, dvs medlemmarnas betydelse, om vikten av att det debatteras eftersom det i viss mån även är tidningens jordmån, om svårigheten att räkna till (för alla), om glädjeämnen och motgångar...

Samtalet kom i alla fall till viss del att handla om BBL och förhållandet till ägarna och till det uppdrag som tidningen har. Jag hade tänkt att jag lite fyndigt skulle säga nåt i stil med: Om föreningen är partiet så kan tidningen sägas vara ungdomsförbundet. Det sade jag inte och orsaken är enkel: det stämmer inte. Och det var Tove Jansson-experten Boel Westin och hennes utomordentligt gedigna biografi om författaren (Tove Jansson – *Ord, bild, liv* 2007) som satte mig på spåren.

1952 utkom Tove Janssons innovativa bilderbok *Hur gick det sen?* – den med håll i som man gluttar in i framåt (och bakåt) i händelseförloppet. *Hur gick det sen?* fick lysande recensioner, utnämndes bl a till "årets originellaste bilderbok" i DN, klippiden och färgkombinationerna uppmärksammades stort. I BBL, som på den tiden recenserade

all nyutkommen litteratur, blev det dock tummen ner. Man avfärdar den som ointressant och tråkig, ondgör sig över bakvända bokstäver och figurer, nas "underliga, svårlästa och svårfattliga namn" och menar att den ej kan rekommenderas för inköp.

Sveriges Allmänna Biblioteks förenings hade en mer progressiv syn på saken. 1953 fick Tove Jansson sitt allra första barnbokspris, nämligen Nils Holgersson-plaketten för samma bok och motiveringen talar ett helt annat språk än den tråga BBL-recensionen: "en stark personligt utformad bilderbok, som förenar humor och fantasi med dramatisk livfullhet, samtidigt som text och bilder sammansmälter till en konstnärlig helhet." Bakvända bokstäver, jojo...

Några år senare, 1958, inrättade föreningen ytterligare ett pris, Elsa Beskow-plaketten, i syfte att belöna en konstnär som framställt föregående års bästa svenska bilderbok för barn eller den bäst illustrerade svenska barnboken. Plaketten första pristagare var Tove Jansson för boken *Trollvinter*. Och efter denna första pinsamhet med *Hur gick det sen?* verkar tidning och förening gå i takt med varandra, åtminstone ifråga om Tove Janssons muminvärld: "Mumintrollet är lika trolsk och fascinerande som vanligt...", heter det i recensionen av *Trollvinter* 1958; Redan året innan, 1957, visar man att man kommit på bättre tankar när man om *Kometjakten* konstaterar: "Mumintrollet är ju nu populärare än någonsin, och här har man ett gott tillfälle att förlora sitt hjärta till dem..."

Bästa reportage/förord? var en fråga jag ombads fundera över inför grillningen men som inte hanns med. Som tur var, tänkte jag för jag hade inget svar. Det har jag nu: Det bästa reportaget är det som ännu inte är gjort, det som återstår.

Så måste det vara.

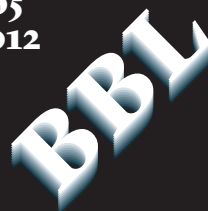
Stockholm 30 maj 2012

Ur innehållet:

- 8 Övertro på bibliometri? MarieLouise Samuelsson
- 12 Upphandlingen i Nacka – summering. Åsa Ekström
- 16 E-boksfrågan – en subjektiv summering. Henriette Zorn
- 24 KB samlar in punk och prog. Åsa Ekström
- 32 Franska bibliotek under ockupationen. Åke Erlandsson

AVDELNINGAR

- 36 Utblick
- 37 Månadens uppsats
- 38 Krönika
- 39 Recensioner
- 44 Besserwisser
- 45 Aktuellt från SB
- 47 Kalendarium

Postadress

Box 70380
107 24 Stockholm

Besöksadress

World Trade Center, D5, Klarabergs-
viadukten 70 eller Kungsbron 1,
Stockholm
Tel. 08-545 132 30
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteks förenings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 550:- (Sverige), utanför Sverige, 700:-

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvarar ej.

Annonser

Bo Eriksson
Knut Wallenbergs väg 35
133 34 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 55
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Norra Skåne Offset, Hässleholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteks förenings är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen. Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 13 juni.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

LM Informationstjänst är utvald leverantör för SKL Kommentus Inköpscentral

*Vill du veta om just er kommun eller
ert län avropar det förmånliga avtalet?*

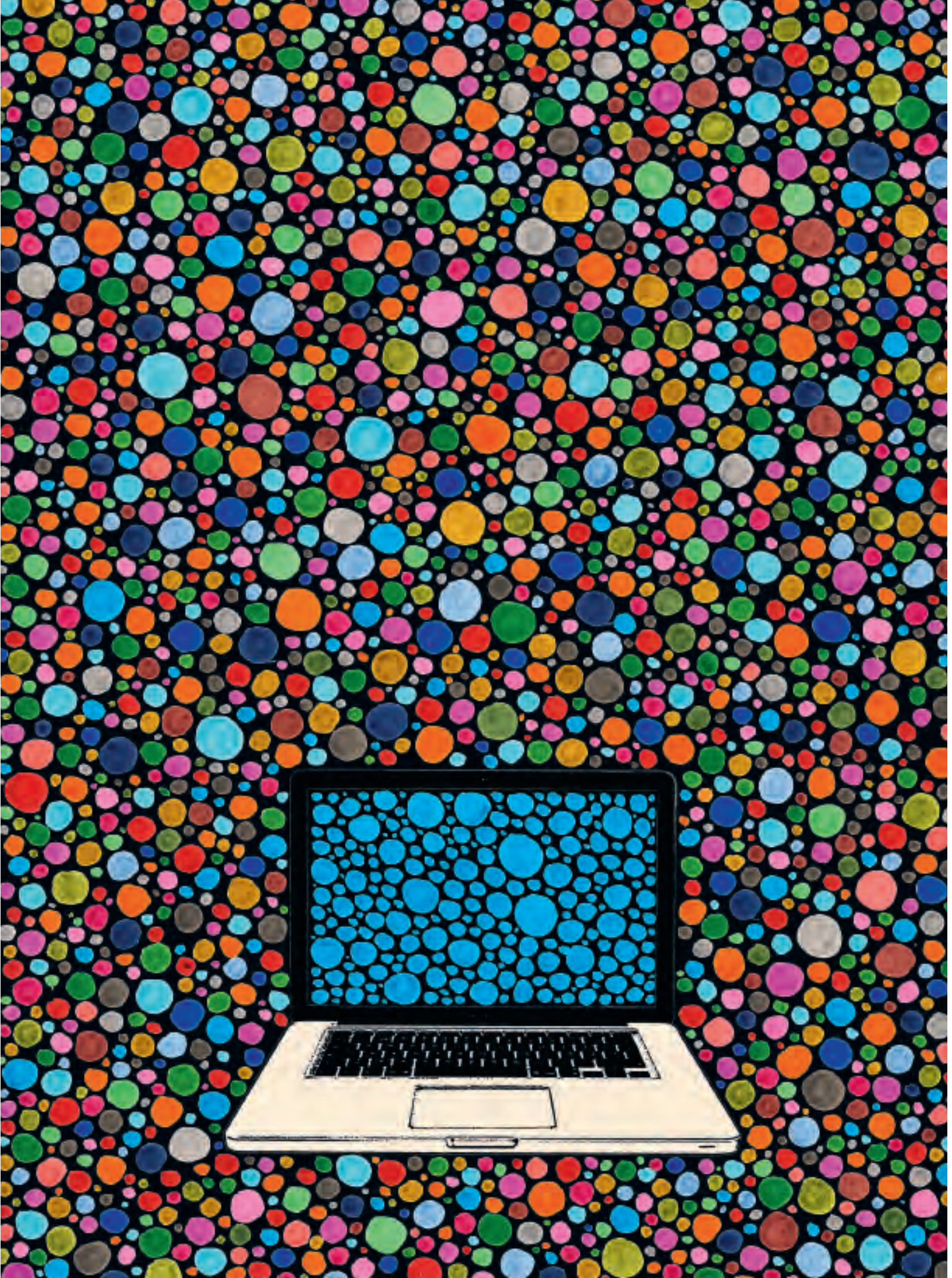
De flesta finns med. Läs mer på www.sklkommentus.se
> Inköpscentral där du även hittar avtalet eller
kontakta oss via www.LMinfo.se.

informationstjänst

LM Informationstjänst är den ledande informationsförmedlaren i Nordeuropa. Vi erbjuder våra kunder prenumerationstjänster, tjänster för användning och administration av e-resurser samt tjänster för databaser och e-böcker. Våra kunder är akademiska och vetenskapliga bibliotek, allmänna bibliotek, städer och kommuner, företag samt deras informationsavdelningar.

Du söker – någon annan finner...

AV TOBIAS CARLSSON

Internet är en självklar plats för information och kunskap. Vi klickar och söker och vårt sökbeteende kartläggs för att ge oss exakt det vi vill hitta. Det bedrägliga med filterbubblan är att den isolerar oss från allt det vi inte aktivt väljer, skriver Tobias Carlsson.

INTERNET ERBJUDER EN enorm mångfald av information, kultur, kunskap och åsikter. Och sedan dess ungdom har internet varit en självklar plats för utforskande och oväntade möten. Men som nätanvändare är vi nu på väg att isolera oss själva med likasinnade och vi väljer att blunda för det vi inte vill kännas vid.

I alla fall om man får tro Eli Pariser, författare till boken *The Filter Bubble*. I sin bok målar Pariser upp ett scenario där vi blir matade med den information internetjättarna Yahoo, Microsoft och Google tror att vi vill ha.

Denna nya nätupplevelse består av stora nyhetstjänster som skriver artiklar anpassade efter användarnas sökningar och som inte publicerar tråkiga nyheter om det får användarna att lämna webbplatsen. Filterbubblan kan även rymma bloggar och sajter som bekräftar och förstärker våra egna politiska åsikter.

Sökmotorerna anpassar våra sökresultat efter vad vi tjänar, var vi bor och vilka vi är. Allt för att vi ska hitta exakt det vi vill hitta – men inget mer. Oväntade sökträffar och nya infallsvinklar – en del av de förutsättningar som föder kreativitet och innovationer – riskerar att begränsas.

Våra arbetsredskap. Det är kanske just i sökögönblicket som datorn blir bibliotekariens i särklass viktigaste redskap. De flesta sökningar gör vi troligtvis i den egna katalogen. Med operatorer kan vi begränsa oss till de sökord vi väljer, begränsa oss till olika avdelningar, placeringar, signum eller medietyper. Likadant är det med de databaser vi dagligen använder. Med andra ord vet vi vad vårt sökresultat är baserat på. Vi har ett neutralt utgångsläge och kan vid behov modifiera sökningen för att få fler eller färre träffar.

Många gånger söker vi också fritt på nätet. Sedan flera år finns det en söktjänst som dominerar – Google. Google får i denna text vara exempel på hur vi kan hantera och hur vi ska tänka kring filterbubblan, även om

Facebook, Yahoo och Microsoft Bing också personifierar sina tjänster.

Google är inte bara en sökmotor utan erbjuder också e-post, blogg och den populära tjänsten YouTube. Alla Googles tjänster samlar information om dig som person och den ena tjänsten drar nytta av information från den andra.

Algoritmen i Googles sökmotor kallas för Pagerank. Den beskriver hur sidor på nätet relaterar till varandra och där algoritmen rankar olika sidor som relevantare än andra. En webbsida som många andra webbsidor länkar till uppfattas som relevantare än andra. Men det är inte enbart detta till synes neutrala sätt som Google använder för att ta fram relevanta träffar. En mängd så kallade "signaler" spelar också in. Dessa signaler kan till exempel vara hur vi tidigare har klickat i träfflistan, vilket språk vi använder och var vi befinner oss.

Googles filter. Google samlar in information om dig när du är inloggad på t ex Gmail, men även annars. När du klickar på en annonsruta som Google förmedlar samlas data in kring ditt beteende på den aktuella webbplatsen. Det samlas även in information om vilken slags dator du använder, vilket operativsystem, vilken slags uppkoppling du använder och vilket mobiltelefonnummer du ansluter till det mobila nätverket med.

Enligt Googles sekretesspolicy samlar man in uppgifter bland annat för att "bedöma [...] vilka personer du har mest utbyte av på webben". Uppgifterna är dels de du lämnar själv genom att t ex registrera dig för ett konto på Gmail som adressuppgifter, kön och ålder, namn och e-postadress, dels uppgifter som du lämnar efter dig när du använder Googles tjänster, t ex hur du klickar på olika annonser men också vad du söker på. Vidare beskriver sekretesspolicyen att informationen som samlas in bland annat används för "att ge dig anpassat innehåll, t ex sökresultat och annonser som är mer relevanta för dig". ➔

Sunstein menar i inledningskapitlet att det finns två grundförutsättningar för demokrati.

Det första är att man bör utsättas för det man inte aktivt har sökt sig till.

→ Att du befinner dig i en bubbla gör Google alltså ingen hemlighet av. Vissa av signalerna Google använder är självklara, som till exempel på vilket språk och från vilket land vi vill ha träffarna. Andra signaler knyts direkt till den egna personen, som till exempel tidigare klickbeteende.

Det finns flera sätt att kontrollera vilken information Google har om dig. Till exempel genom en översikt av de olika tjänster som Google erbjuder och vilken information som du där har sparad. Det går också att anpassa annonsering efter egna intressen.

Vad man än tycker om Googles sätt att personifiera för att få relevanta träffar går det alltså inte att förutse om träffarna blir relevanta i referenssamtalet. Inte ens om man har loggat ut från Gmail.

Det går att inaktivera sökresultat baserat på sökaktivitet när du inte är inloggad. Denna funktion kommer du åt på Googles sidor genom att klicka på den lilla ikonen med kugghjulet för inställningar och där välja ”webbhistorik”. Sökaktiviteten sparas i en kaka (”cookie”) i webbläsaren. Från sidan med sökinställningar kan man också logga in på sitt Googlekonto för att hantera webbhistoriken. Efter inloggning på ”konton” kan man ”pausa” eller inaktivera webbhistorik och även radera all tidigare webbhistorik. Klicka på ”fortsätt” om du vill fortsätta att spara dina sökningar.

En demokratifråga. Att inte veta är en obehaglig insikt. Att inte veta att man inte vet är än värre. Det bedrägliga med filterbubblan är att den isolerar oss från allt det vi inte aktivt väljer. Traditionell media som TV och dagspress strävar, enligt Pariser, efter att mer eller mindre ge oss en representation av det som händer i världen. Vi kan alltid välja att hoppa över det vi inte är intresserade av. Men genom att aktivt hoppa över något anar vi ändå detta som vi inte väljer att ta till oss av.

Vi kan välja att inte läsa den där artikeln om klimatet i tidningen, men vi har ändå ett hum om vad som händer bara genom att skumma genom rubrikerna. I vår egen filterbubbla på nätet finns det inte en rad om klimatet om vi så önskar. Till slut har vi kanske förträngt allt om hur koldioxidutsläppen påverkar Jorden och miljön.

Boken *Republic.com 2.0* av Cass Sunstein är en uppdaterad utgåva av *Republic.com* som utkom redan 2001.

Böckerna ställer frågan om vad som händer med demokrati och yttrandefrihet om folk använder internet för att enbart kommunicera och interagera med likasinnade.

Sunstein menar i inledningskapitlet att det finns två grundförutsättningar för demokrati. Det första är att man bör utsättas för det man inte aktivt har sökt sig till. Det kan vara politiska åsikter som avviker från de egna, ämnen eller information om något man inte tidigare kände till. Det andra är att man som medborgare bör tillägna sig gemensamma erfarenheter. Gemensamma erfarenheter är särskilt viktiga i ett mångkulturellt och heterogent samhälle. Att vi alla läser om eller stöter på information om klimatförändringarna är en sådan gemensam erfarenhet.

Informera om filterbubblan. Personifieringen av söktjänster, e-posttjänster och andra sociala medier påverkar oss även som yrkesutövare eftersom vi inte längre kan lita på den information vi får. Vi kan inte lita på att den är fullständig. Vi kan inte lita på att vi har kunnat hitta alla källor och vi kan aldrig exakt veta hur vi får sökresultatet.

Filterbubblan blir ett än större problem om vi som användare inte alls vet om att våra sökresultat sparas. Väl medveten om detta måste man också kunna hantera Googles webbsidor med inställningar. Det komplexa i frågan är inte insikten att sökresultaten sparas utan hur denna information tillsammans med din personliga information påverkar dina sökresultat och din personliga integritet på nätet.

”Det krävs kunskap och upplysning om vilken information vi medvetet och omedvetet delar ut om oss själva när vi är aktiva på internet, och hur denna information sedan används och hur den förändras när den paras ihop med annan information”. Det säger Jan Nolin, professor vid Högskolan i Borås, som just nu forskar om filterbubblan. Bibliotekarier och bibliotek kan enligt honom spela en viktig roll i att belysa och informera allmänheten om hur information om oss själva används i olika syften, inte sällan kommersiella. ■

Länkar:

<http://www.thefilterbubble.com/>
Google konton: <https://accounts.google.com/Login>
Microsofts sekretess- och integritetspolicy: <http://privacy.microsoft.com/sv-se/>

Böcker:

Eli Pariser: *The Filter Bubble* 2011
Cass Sunstein: *Republic.com 2.0* 2009

Artikelförfattaren är bibliotekarie på Gislaveds bibliotek.

ATT VÄRLDEN SNURRA

7.495:-

Art. nr 6740 vit
Art.nr 6741 svart
Pris exkl. moms

Läkrare exponering av magasin och tidskrifter kan vi knappast tänka oss. Turbino är en helt ny exponeringspelare med högt uppmärksamhetsvärde. Finns i vitt eller svart med avdelare i genomskinlig akryl med smart tumgrepp. Plats för 32 tidskrifter. Lätt åtkomliga. Perfekt exponerade. Världen snurrar allt fortare. Turbino håller jämna steg.

Eurobib[®]
direct

Övertro på bibliometri?

Är bibliometri en bubbla som kommer att brista inom fem år? Eller är det tvärtom något som har etablerats för att stanna, som en självklar och dynamisk del av lärosätesbibliotekens verksamhet? Meningarna går isär.

HÖSTENS FORSKNINGSPROPOSITION KAN än en gång komma att påverka bibliometriens roll. Den förra proppen förvandlade ju bibliometri till hårdvaluta. Hur som helst kanske det är dags att bredda begreppet och tala mer om "mjuk bibliometri" istället för en fokusering på siffror och data som kan växlas in i pengar?

Bibliometri, som kan sammanfattas som statistik över publiceringar och citeringar av forskningsresultat, fick alltså en markant ökad betydelse genom 2008 års forskningspolitiska proposition. Den fastslog att bibliometriresultat ska utgöra underlag för tilldelning av offentliga medel till forskning. Resultaten påverkar också medelsfördelningen inom lärosädet och räknas som en merit när tjänster ska tillsättas.

Samtidigt som bibliometrin har blivit en del av forskningsfinansieringssystemet är detta också ifrågasatt, främst ifråga om hur bibliometrin används.

En av invändningarna är att regeringens underlag för bibliometrisk analys hämtas från den internationella databasen Web of Science, som omfattar ungefär hälften av alla vetenskapliga tidskrifter. Den forskare som publicerar i en tidskrift som inte finns inom Web of Science kan alltså inte tillgodoräkna sig bibliometrirelaterade medel vilket särskilt missgynnar forskning inom humaniora och samhällsvetenskaper.

Ulf Kronman slutade i april på biblioteket vid KTH (Kungliga Tekniska Högskolan) för att börja på KB som samordnare för OpenAcess.se. Han är en av dem som tycker att man kan tala om en bibliometri-bubbla, vilket han också gjorde när han relativt nyligen medverkade vid en konferens vid Chalmers med rubriken Bibliometrics at the Crossroads.

– Ett av skälen till att jag lämnade KTH var det jag kallar missbruket av bibliometri, det vill säga hur bibliometri kommit att användas och övertron på dess betydelse, säger Ulf Kronman.

AV MARIELOUISE SAMUELSSON

Han betonar att detta samtidigt är både begripligt och rationellt, i och med utvecklingen av en "publikationsekonomi" som innebär att publiceringar och citeringar kan växlas in i pengar.

Ulf Kronman ser också en logik i efterfrågan på exakta mått på forskningsresultat.

– Eftersom forskningen kommit att betraktas som kunskapssamhällets industri är det inte konstigt att den som investerar i forskning (i Sverige finansieras cirka 80 procent av all forskning med statliga medel) också vill veta vad man får för pengarna. Därför mäter vi det som är möjligt att mäta, trots att det finns en skepsis, bland annat hos forskare, inför vad dessa mätningar visar.

Han har själv lång erfarenhet av bibliometri, beskriver sig som "en fysiker som mer eller mindre av misstag hamnade i biblioteksvärlden". Han har arbetat på Karolinska Institutets bibliotek i tjugo år, därefter KTH och så ett år på Vetenskapsrådet, myndigheten för forskningsfinansiering som också administrerar data från Web of Science.

Från Vetenskapsrådet återvände han till KTH för att bygga upp ett bibliometriskt centrum, en långsiktig uppgift som var svår att förena med ständig efterfråga

FOTO: HENRIETTE ZORN

– Ett av skälen till att jag lämnade KTH var det jag kallar missbruket av bibliometri, säger Ulf Kronman numera på KB.

på bibliometri och bibliometrisk ”kartläggning” av KTH:s samtliga forskare.

– Det blev för lite arbetsro och för mycket av att springa på korta bollar eftersom bibliometri har blivit så viktig i jakten på mer pengar till forskning.

När Ulf Kronman talar om missbruk och om en bibliometribubbla innebär det inte att han skulle vara något slags motståndare till bibliometri, tvärtom.

Han ser det också som självklart att biblioteken är centrum och motor för verksamheten, men han tror på en utveckling mot mer av det han kallar ”mjuk bibliometri” och mindre av tryck att leverera forskningspolitiska analyser med direktkoppling till behovet av mera pengar.

Han menar att det gäller att ”sälja in” bibliotekariers unika kompetens i informationsförsörjning till forskare – gärna genom mer uppsökande verksamhet, utanför själva bibliotekslokalen.

– Bibliotekens roll har ju alltid varit att hålla ordning på inflödet, men nu håller den rollen på att förändras till att organisera forskarnas utflöde.

Ulf Kronman tycker också att lärosätena borde kunna göra mera tillsammans. I nuläget finns, förutom hos Vetenskapsrådet, också tillgång till Web of Science hos Karolinska Institutet. Dessutom finns de lokala databaserna hos enskilda lärosäten.

Han har i sammanhanget en idé om att SwePub, KB:s söktjänst för vetenskapliga publiceringar, skulle kunna användas bättre för nationell överblick över forskningsresultaten.

Ulf Kronman menar att SwePub, för att bli användbar på det sätt han tänker sig, borde byggas upp på samma sätt som LIBRIS, med gemensam katalogisering.

– I SwePub matar man in sådant som konferenstryck som kan vara allt från en äkta fackgranskad artikel till en text från en poster eller ett abstract på ett USB-minne.

Utvecklingen av SwePub är en idé som i viss mån sammanfaller med förslag i förre universitetskanslern Anders Flodströms utredning om förändringar av forskningsfinansiering och som förespråkar en svensk forskningsdatabas inom ramen för SwePub. Enligt Flodström skulle man genom SwePub också kunna till-

”Det blev för lite arbetsro och för mycket av att springa på korta bollar eftersom bibliometri har blivit så viktigt i jakten på mer pengar till forskning.”

gängliggöra konstnärligt material, bilder och artefakter, som ingår i forskningen inom konstnärliga områden.

Utredningen är ett av många underlag inför den forskningspolitiska propositionen, som alltså kommer i höst. Inför proppen finns en hel del spekulationer om att bibliometri ska få minskad betydelse som underlag för forskningsfinansiering om be-

slut om medel också ska fattas av kollegiala paneler, så kallade peer review-utvärderingar.

Håkan Carlsson, tillförordnad överbibliotekarie och chef för Göteborgs universitetsbibliotek, tillhör dem som är övertygade om att bibliometri kan komma att spela en annan roll än att ”bara” skapa underlag till fördelning av medel.

– Bibliometri kan vara ett verktyg där man hjälper forskare inför deras kommande projekt. Vi på biblioteket kan sondera terrängen, undersöka om många andra forskare redan ägnar sig åt en viss inriktning, hur väl-citerade de är etc, och på så sätt bespara forskarna tid. Vi hjälper också till att matcha forskarna till intressanta anslagsmöjligheter. På det sättet kan bibliometri göra större nytta på lång sikt.

När det gäller bibliometri generellt säger Håkan Carlsson att intresset har varit stort inom universitetet de senaste åren, det vill säga sedan förra forskningspropositionen.

– Studenterna vet inte vad bibliometri är, men vi tar upp det i våra doktorandutbildningar. Unga forskare vill veta hur systemet fungerar och har insett att det är nödvändigt. Den äldre forskargenerationen är mer ifrågasättande av hur bibliometriska resultat används.

När jag intervjuade Håkan Carlsson 2010 beskrev han läget för bibliometri som att det då hade gått från hype till att vara på väg in i en mognadsfas. Hur har det förändrats sedan dess?

– Idag kan man tala om driftläge, ett dynamiskt driftläge är väl bäst att tillägga, säger Håkan Carlsson. ■

Håkan Carlsson, Göteborgs universitetsbibliotek, hör till dem som är övertygade om att bibliometri kan komma att spela en annan roll än att ”bara” skapa underlag till medelsfördelning.

Promemoria om ny bibliotekslag

Tillgång till litteratur betonas mer än vad som sker i nuvarande lag och uppföljning stadgas i en helt ny paragraf – men inte av lagen utan av biblioteksplaner. BBL har läst den nya texten mot den nuvarande och kartlagt nyheter, förtydliganden och ”redaktionella ändringar”.

AV HENRIETTE ZORN

DEN SOM VÄNTAR på något gott får vänta länge. Och länge har bibliotekssektorn fått vänta. Det har hunnit gå över två år sedan Inger Eide Jensens gedigna utvärdering av bibliotekslagen med förslag till ny lagtext lämnades till regeringen. Tanken var att lagen skulle kunna träda i kraft den 1 januari 2011. Nu kan en ny bibliotekslag bli verklighet från och med den 1 juli 2013, i alla fall enligt den promemoria som Kulturdepartementet presenterade i mitten av maj.

Den rymmer förslag på en ny bibliotekslag som föreslås ersätta den gamla (1996:1596).

Den nya lagen är genomarbetad och på vissa punkter förtydligad – till exempel när det gäller ansvarsfördelningen mellan olika bibliotekshuvudmän – och uppdaterad. Exempelvis föreslås den nya lagen vara teknikneutral.

Trots det rymmer lagförslaget skrivningar som nog kan väcka en del funderingar i bibliotekssektorn, t ex den starka betoningen på (skön)litteratur och införandet av det nya begreppet ”biblioteksservice”. Man kan också fundera över det som inte står, till exempel ifråga om tillsynsansvar och uppföljning av lagen. Det var en av de viktigaste punkterna i Barbro Thomas rapport från 2009, *Bibliotekslagstiftning – perspektiv och exempel* (beställd av Svensk Biblioteks-förening med syfte att öka kunskapen om bibliotekslagstiftningen i Sverige och andra länder). I den föreslår Barbro Thomas en komplettering i lagen med en särskild para-

graf som anger vilken ansvarig myndighet som ska verka för att lagen följs och som har mandat att bedöma huruvida en huvudman uppfyller, eller inte uppfyller, lagens krav.

I det lagförslag som nu föreligger föreslås en bestämmelse som tydliggör att staten har en roll för att främja nationell samordning och uppföljning inom biblioteksområdet men det är knappast ens i närheten av ett tydligt tillsynsansvar för att lagen följs och huvudmännen uppfyller lagens krav.

Promemorians lagförslag har utökats till att omfatta 16 paragrafer mot den gamla lagens 10. I den nya lagens struktur har många av bestämmelserna delats, slagits ihop eller ”genomgått andra redaktionella förändringar”.

I förslaget betonas avgiftsfriheten – utlåning av litteratur ska vara avgiftsfri, oavsett i vilken form litteraturen lånas ut. Även e-böcker omfattas alltså av kravet på att utlåning av litteratur ska vara avgiftsfri för låntagaren. I förslaget anges även att folkbiblioteken ska främja användningen av informationsteknik för kunskapsinhämtning och lärande. Liksom tidigare reglerar dock inte lagen förhållandet mellan biblioteken och upphovsmän och andra rättighetsinnehavare.

Lagförslaget slår fast kommunernas övergripande ansvar för folkbiblioteken och allas rätt till, inte folkbibliotek, men väl ”biblioteksservice”. Tillgången till (skön) litteratur betonas starkare än i nuvarande lag och man har också skrivit in ett kvalitetskrav, nämligen att ”folkbibliotekens utbud av litteratur, medier och tjänster ska präglas av allsidighet och kvalitet”. Det kan nog upplevas lite som att lära bagaren att baka. I författningskommentaren förtydligar man inte riktigt vad man menar med kvalitet annat än att utbudet ska vara ”varierat och kvalitativt”. Innebörden i allsidighet handlar om ett ”sammansatt” utbud utan ”inskränkningar utifrån ideologiska, politiska eller religiösa utgångspunkter”. En tolkning är att man med UNESCO:s folk-

biblioteksmanifest som förlaga vill betona bibliotekens roll som neutrala informationsförmedlare och deras roll för den fria åsiktsbildningen, vilket också fanns som ett förslag i Barbro Thomas rapport.

I UNESCO:s folkbiblioteksmanifest heter det att:

Folkbibliotekets samlingar och utbud av tjänster skall inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur och inte heller för kommersiella påtryckningar.

Om det är manifestet som ligger till grund för ”kvalitetskraven” i skrivningen om kriterier för folkbibliotekens materialurval eller inte, ska vara osagt – ingen hänvisning finns i författningskommentaren – men man kan ju notera att ingenting nämns angående kommersiella påtryckningar...

Prioriterade grupper lyfts fram och förtydligas i tre paragrafer (6 §, 7 § och 9 § mot två (8 § och 9 §) i den nuvarande lagen. Det här är också ett bra exempel på ”redaktionella förändringar”:

• I den nya lagens § 6 (som ersätter nuvarande 9 §) heter det att *Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda litteratur särskilt anpassad till deras behov.*

I nuvarande lag erbjuder man **böcker, informationsteknik och andra medier särskilt anpassade...**

• I nya lagens 7 § (motsvarar dagens 8 §) har man separerat funktionshindrade från invandrare och andra minoriteter, som får en egen paragraf (8 §). Vidare har man bytt ut begreppet ”funktionshindrade” mot ”personer med funktionsnedsättning” och menar att *Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning, bland annat genom att erbjuda litteratur anpassad till deras behov.*

I nuvarande lag erbjuder man även där litteratur men också i *former särskilt anpassade till...*

• Litteraturen betonas också i nya lagens 8 § där man bytt ut begreppen invandrare och andra minoriteter till det mer klädsamma ”nationella minoriteter och personer med annat modersmål än svenska”:

BiblioteksGUIDE för webben

WAGNER

www.wagnerform.se

*Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt de nationella minoriteterna och personer som har annat modersmål än svenska, bland annat genom att erbjuda **litteratur** på*

1. de nationella minoritetsspråken,
2. andra språk än de nationella minoritetsspråken och svenska, och
3. lättläst svenska.

”Litteraturen” får även en framskjuten roll i 2 § som utgör bibliotekslagens ändamålsbestämmelse:

Biblioteken ska främja läsning och tillgång till litteratur. De ska också främja information, upplysning, utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksservice ska finnas tillgänglig för alla.

I den nuvarande lagens 2 § har främjandet av läsning och litteratur samma tyngd som information, upplysning etc: ”Till främjande av intresse för läsning och litteratur, information, upplysning och utbildning samt kulturell verksamhet i övrigt...”

I 2 § introduceras också begreppet *biblioteksservice* och begreppet *medborgare* i nuvarande text har bytts ut mot *alla*. Stadgandet om att varje kommun ska ha ett folkbibliotek har flyttats och återfinns i 5 § – paragrafen som särskilt stadgar vad folkbiblioteken ska göra. I författningskommentaren

motiverar man användningen av ”biblioteksservice” med att det är vidare än det tidigare ”folkbibliotek” och kan innefatta inte bara bokbussar och uppsökande verksamhet utan även verksamhet som *drivs i samarbete med en eller flera andra kommuner eller med annan huvudman*. När det gäller det sistnämnda kan man anta att det är en verklighet med alltför privata huvudmän på biblioteksområdet som man vill ta höjd för, trots att det inte är en särskild spridd förekomst.

Skolbiblioteken får en egen paragraf (10 §) där innehållet i Skollagens bestämmelse om skolbibliotek, återges. Detta för att förtydliga skolbibliotekens roll och för att den nya bibliotekslagen ska bli så heltäckande som möjligt. I paragrafens sista stycke slås också fast att de grupper som folkbiblioteken ska prioritera i 6-8 §§ även gäller skolbiblioteken. Den här paragrafen är inte lätt att bli klok på: skolbiblioteken finns i bibliotekslagen genom att de finns i skollagen i vilken tillgången slås fast. Men de prioriterade gruppernas behov på skolbiblioteksområdet återfinns i bibliotekslagen som hänvisar till skollagen... Snurrligt? Å andra sidan kanske man kan säga att dubbelt sytt håller bättre. Nu finns skolbiblioteken med i två lagar...

Den regionala biblioteksverksamheten

regleras i 11 § (en utveckling av nuvarande 4 §). I stället för att det, som det står i nuvarande text, bör finnas ett länsbibliotek i varje län, anges i den nya texten att varje landsting bör bedriva regional biblioteksverksamhet. Den nuvarande textens ”kompletterande medieförsörjning” ersätts i den nya med mer strategiska uppgifter: *att främja folkbibliotekens samarbete, kunskapsutveckling och kvalitet*.

Behovet av samverkan mellan bibliotek och bibliotekshuvudmän (inom det allmänna biblioteksväsendet) kan sägas få en ny tyngd genom att det nu stadgas i en helt egen paragraf, 14 § (en del av 7 § i nuvarande lag).

Slutligen finns också en helt ny bestämmelse, 16 §, som inte har sin motsvarighet i nuvarande lag. Den stadgar uppföljning – men inte av lagen:

Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha en nationell överblick och ansvara för samverkan inom det allmänna biblioteksväsendet. Myndigheten ska tillsammans med kommunerna och landstingen följa upp hur de planer för biblioteksverksamheterna som antagits har utformats och hur de används.

Promemorian är skickad på remiss till 118 instanser, däribland Svensk Biblioteksförning, som har möjlighet att lämna synpunkter fram till den 15 september. ■

> designsamarbeten

Tel: +46 472-300 36 • info@biketjanst.se • www.biketjanst.se

 BIKETJANST

AB Diesilververkstaden expanderar i Nacka

FOTO: ANNA/BO ERIKSSON

Finrummet i Saltsjöbadens bibliotek...

Det har varit turbulent kring upphandlingen av biblioteksdriften i Nacka. En process som pågått under ett och ett halvt års tid tills det slutligen stod klart att hälften av kommunens bibliotek kommer att drivas i ett gemensamt aktiebolag.

AV ÅSA EKSTRÖM

ANMÄLAN OM BLAND annat brott mot Lagen om offentlig upphandling, anklagelser om jäv i samband med radioprogram om Diesilververkstadens bibliotek och överklagan av beslut som inkommit till JO, Förvaltningsrätten samt Granskningsnämnden för radio och tv... I upphandlingen om Nackas sex bibliotek har kommunen, anställda och externa aktörer kunnat lämna anbud på driften. När upphandlingen inleddes fanns fem anbudsgivare. En av dem, Svenska Boklån AB, uteslöts eftersom företaget inte ansågs hålla måttet. Ett beslut som överkla-

gades till Förvaltningsrätten där företaget fick rätt. Men trots tankar på att satsa på bl a Fisksätra bibliotek valde slutligen Svenska Boklån AB att inte lägga anbud.

Personalgruppen vid biblioteket i Orminge var intresserade av att ta över driften av sitt bibliotek men valde att inte lägga något slutanbud. Striden stod då mellan de tre övriga aktörerna: Biblio Tjänstutveckling AB, kommunen och Diesilververkstaden.

Under den långa upphandlingstiden har det i princip varit omöjligt att överhuvudtaget få något svar på biblioteksrelaterade frågor i Nacka kommun. Kultur- och utbildningsdirektören Susanne Nord har vidarebefordrat alla mejl och samtal till upphandlingsenheten och dess chef, P-O Andersson, som i sin tur har hänvisat till sekretessen för att slippa svara på frågor. "Absolut sekretess" har gällt också på frågor som väl egentligen inte har med själva upphandlingen att göra, som t ex vilka regler som gäller kring personalrekryteringen till biblioteken i exempelvis Älta? Eller huruvida samtliga

kommunala tjänster på kommunens alla bibliotek utannonserats innan tillsättning de senaste fem åren? Absolut sekretess.

Det är eftermiddag den 25 april. Upphandlingsbeslutet om biblioteksdriften i kommunen väntas komma vid 19-tiden. Eftersom biblioteket i Älta sedan några år tillbaka öppet deklarerat att man vill knoppas av eller uppgå i AB Dieselverkstaden känns det logiskt att försöka få en kommentar därifrån under kvällen. Vid lunchtid bokar BBL upp tid för kvällens telefonintervjuer med kulturnämnds- och biblioteksrepresentanter för kommentarer om beslutet. Eftersom bibliotekschefen i Älta, Ann-Sofie Zeisig, har semester just denna vecka försöker BBL utan större framgång att få någon annan representant för biblioteket att uttala sig. Ett par timmar innan Nackas kulturnämnd klubbar igenom det hittills av sekretess omgärdade beslutet får undertecknad ett mejl: "För frågor angående beslutet om biblioteksdriften hänvisar vi till Margareta Swanelid".

Därmed är saken klar: beslutet som vid den här tidpunkten ännu inte är fattat innebär att AB Dieselverkstadens bibliotek får ta över biblioteksdriften i Älta och i Saltsjöbaden. Så mycket var det med den stränga sekretessen i Nacka...

Några timmar senare står det också klart att biblioteken i Orminge, Fisksätra och Nacka Forum fortsätter i kommunal regi.

Inför beslutet utgick kulturnämnden i Nacka från en rad kriterier som underlag för en betygsättning av de tre konkurrenterna. Dieselverkstaden och kommunen klarade sig bäst men utan toppbetyg. Innovativa idéer saknades. Men kulturnämndens ordförande Hans Peters (C) anser ändå att det finns många goda idéer och därmed stora utvecklingsmöjligheter. Han gratulerade AB Dieselverkstadens bibliotek till bästa anbudet: "Det kommer ge synergieffekter i kommunen."

– Det är tryggt med Dieselverkstaden och de kommer säkerligen att utveckla biblioteksverksamheten, framförallt när det gäller digitala satsningar på skolbiblioteken och inom äldreomsorgen.

Beslutet har överklagats till Förvaltningsrätten av Biblio Tjänstutveckling AB men kommunen bestrider en överprövning eftersom upphandlingen skett enligt LOU. När kontraktet undertecknas är i skrivande stund oklart men tidigast 18 juni är sagt.

Det var ingen enig nämnd som stod bakom beslutet som röstades igenom med siffrorna 6–4. Partier som (S), (MP), (V) och (FP) var emot upphandlingen av biblioteksdriften. Att folkpartiet opponerat sig mot upphandlingen eftersom de anser att det är ett onödigt experiment, beklagar Hans Peters. Anders Selin (S), kulturnämndens 2:e vice ordförande, säger till BBL att

han tycker att hela upphandlingsförfarandet är djupt tragiskt och ett hot mot det fria ordet:

– Det finns massor av bra exempel när det är lyckat med fri företagsamhet. Det är bättre med privata aktörer i exempelvis en smidesverkstad eller en mekanisk verkstad än i lagstadgad verksamhet. Och när det gäller bibliotek som representerar demokrati är det bara att beklaga att biblioteken nu ska drivas som affärsburen verksamhet där man kanske satsar mest på det kommersiella utbudet.

Margareta Swanelid är glad och stolt över att man kammade hem upphandlingen och kan växa tillsammans med Älta och Saltsjöbaden. Hon säger att hon kommer att fortsätta att arbeta för tillgänglighet framför allt genom satsningar på det digitala.

– Vi kommer att bli mer offensiva och satsa på samarbeten med skolor. Vi kommer även erbjuda biblioteksanvändarna utbildning, läsförmedling insatser för barn och bättre tillgänglighet för funktionshindrade och äldre.

Margareta Swanelid ser fördelar med att det blir fler anställda i aktiebolaget eftersom det innebär ökad kompetens. Både utbud och personal kan fusioneras vilket kan stimulera utvecklingen.

På frågan om varför det inte var fler externa aktörer i slutkampen än Biblio Tjänstutveckling AB som lämnade anbud på biblioteken i Fisksätra, Nacka Forum och Orminge, konstaterar Margareta Swanelid att det väl inte är någon verksamhet för riskkapitalister. Det går inte att tjäna några pengar på biblioteksverksamhet.

Men samtidigt tjänar ju du rätt mycket mer än vad dina kollegor i den kommunala verksamheten gör?

– Ja, men vi jobbar ju också mycket! Dessutom kan vi som bolag inte gå med förlust. Man kan ju vända på det och fråga varför det inte går bättre för de kommunala biblioteken som dras med minus år efter år?

Margareta Swanelid försvarar lönenivån med att allt sådant som övertidsersättning, extratillägg, OB-tillägg etc ingår i månadslönen. Kritikerna resonerar att det är väl just så den kommersiella driften fungerar: man köper in några LL-böcker och säger att man satsar på dyslektiker medan pengarna går till höga löner istället.

– Det vore att underkänna användarnas kunskap om kvalitetsbegreppet. Det skulle aldrig fungera att driva ett folkbibliotek på det sättet! Det där är hypoteser som saknar all empirisk erfarenhet eftersom det inte finns något bibliotek som skulle fungera på de premisserna. Alla kundundersökningar visar att vi är ett mycket omtyckt bibliotek! säger Margareta Swanelid.

Hon står fast vid att driftsformen gett personalen möjlighet att höja kvaliteten.

– Och det borde BBL och andra medier fokusera på, påpekar hon.

...som blir en del av det lite ungdomligare Dieselverkstaden i bibliotekskedjan AB Dieselverkstaden...

→ Biblioteken i Nacka har sedan 2007 finansierats genom en sk prestationsbaserad ersättning utifrån antal utlån, besökare och öppettimmar. Antalet anställda har däremot inte ökat vilket varit problematiskt när fler öppettimmar efterfrågas och därtill premieras. För att hålla öppet krävs personal. Under upphandlingstiden ändrades modellen på ett sätt som gör att kommunen kommer att stå för infrastruktur, lokalhyra och webbportal framöver, vilket även kommer det nya biblioteksbolaget till del. För övriga kostnader får biblioteken en prestationsbaserad ersättning utifrån öppettimmar och utlån. Viktningen mellan de båda är 75 procent för öppettimmar och 25 procent för utlån. Parametern besök är borttagen.

Modellen gynnar Dieselverkstaden som har öppet varje dag.

Exakt hur verksamheten ska drivas och vem som ska vara chef i biblioteksbolaget eller om det blir tre chefer är ännu oklart. Margareta Swanelid säger att hon ogillar begreppet chef men de facto är det hon som är ordförande i aktiebolaget.

Dieselverkstadens bibliotek var tidigare ett kommu-

nalt bibliotek men driften togs över av personalen 2006 då det blev en ekonomisk förening som så småningom ombildades till ett aktiebolag. Fyra av de sju anställda har varit med sedan starten.

– Det är fortfarande roligt att jobba i den här formen och kommer säkerligen att bli än mer intressant att finna nya lösningar i och med samgåendet.

– Men just nu kan jag nog representera samtliga bibliotek i Nacka, såväl kommunala som privata, när jag helt ärligt säger att det är och har varit en oerhört slit-sam tid för oss alla i organisationen, säger Margareta Swanelid.

Frågorna är även fortsättningsvis många i sammanhanget. Enligt UNESCO:s folkbiblioteksmanifest ska *"Folkbibliotekets samlingar och utbud av tjänster /.../ inte vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur och inte heller för kommersiella påtryckningar."*

Även om driften regleras i avtalen som skrivs med kommunen så är aktiebolag en rätt insynsskyddad företagsform. Frågan är om det är en enskild angelägenhet om dessa bibliotek till exempel skulle förvandlas till rena familjeföretag där bara släktingar är anställda eller om det kan bli ett problem för kommunen? Den och andra frågor har ställts till kultur- och utbildningsdirektören i Nacka som slutligen inkom med ett svar:

Personsammansättningen i driftsformen är inte något problem för kommunen, det är en fråga för varje anordnare att bemanna sin verksamhet. I detta fallet är det ju också aktiebolagslagens regler som gäller. ■

"Vi kommer att bli mer offensiva och satsa på samarbeten med skolor. Vi kommer även erbjuda biblioteksanvändarna utbildning, läsförmedling insatser för barn och bättre tillgänglighet för funktionshindrade och äldre."

Sociala byggnadskonstnärer

Myror och getingar - ute nu!

NATIONALNYCKELN TILL SVERIGES FLORA OCH FAUNA

E-boksfrågan en subjektiv summering

AV HENRIETTE ZORN

Detta har hänt: De samtal kring e-boksutlånen som Svensk Biblioteksforening och Svenska Förläggareföreningen har fört sedan februari i år strandade i början av maj. Representerarna från bibliotek och förlag kunde inte enas om en gemensam lösning för e-boks-lånen.

Förläggarna har hela tiden förespråkat den så kallade Overdrive/Biblioteksmodellen, dvs en modell där biblioteket får köpa en licens för varje e-bok och att den sedan kan lånas ut i ett exemplar åt gången, som en fysisk bok. Förhandlingsgruppen från Svensk Biblioteksforening har å sin sida tidigt deklarerat att den här licensmodellen inte är någon bra lösning.

- Förläggarnas förhandlingsgrupp menar att man har lyssnat på oss, att man har förstått våra invändningar men att man ändå tänker införa licensmodellen. Och därmed fanns det ingen förhandling längre, säger Niclas Lindberg, generalsekreterare för Svensk Biblioteksforening.

De tankar som Svensk Biblioteksforening å sin sida har laborerat med är en abonnemangsmodell där en stor del av e-bokstitlarna - utom de allra nyaste - ingår i ett paket som biblioteken betalar ett fast årspris för och där hänsyn tas till hur många invånare en kommun har. En modell som skulle säkra ett brett urval titlar hos biblioteken.

Men det är ett tåg som förlagen inte vill hoppa på eftersom man menar att man inte kan överblicka konsekvenserna av en sådan modell. Svenska Förläggareföreningens vd Kristina Ahlinder har i flera kommentarer till de strandade förhandlingarna (t ex i Svensk Bokhandel och i Sveriges Radios Kulturnytt) sagt att modellen känns osäker och otrygg, att marknaden för e-böcker är för liten för att binda upp sig i långtgående avtal och att den kommersiella marknaden måste värnas. Det här har man i förläggarsidans förhandlingsgrupp varit enig om och uppenbarligen känner man också stöd från författarna.

Det stämmer att marknaden för e-böcker är liten och den marknaden utgörs för närvarande av just biblioteken. Men den marknaden är man alltså inte intresserad av.

Och det är väl någonstans i det här sammanhanget som man kan tycka att bibliotekens representanter borde ha lämnat förhandlingsbordet för länge sedan.

I kraft av att man faktiskt är den marknad som just nu finns för e-böcker: biblioteken köper dem, marknadsför dem, utbildar sina besökare i tekniken att använda dem, användare som på sikt kan bli den kommersiella marknad förlagen drömmer om.

Om inte förr så borde man ha tackat för kaffet när Bonniers under förhandlingens gång deklarerade att nu inför också de en karens på e-böcker. Om inte förr så när biblioteken - också det under pågående samtal med förläggarna - utmålas som pirater och gratisätare.

Biblioteken är en marknad men ska stå med mössan i hand för att få vara det, för att man vill vara det. Det är ingen förhandling. Det är snudd på förnedring.

Vad hände sen:

En intressant artikel i DN (den 7 maj 2012) om vertikal integration, dvs där ett och samma företag äger både produktions-, distributions- och återförsäljarled, väcker också frågan om hur pass enig man är på förläggarsidan kring de strandade förhandlingarna. Artikeln "Bonnières kväver nytänkande" handlar om Bonniers mediemonopol mot bakgrund av förlagets köp av Pocketshop. Den är skriven av Pelle Andersson, vd och förläggare på Ordfront förlag som tillika ingick i den grupp av förläggare som diskuterade e-boksfrågan med bibliotekens representanter.

Bara ett par dagar efter den strandade förhandlingen går han till angrepp mot kamraterna på sin sida av bordet, Bonniers och KF-media, och summerar klarsynt läget:

"E-boken sätter Bonniers och KF på pottan - det finns andra företag som är oerhört mycket bättre på att tillhandahålla digitala tjänster och produkter.

Därför har utvecklingen på e-bokssidan i Sverige varit extremt trög, och de försök som KF och Bonniers gjort får betraktas som misslyckanden. De blockerar också genom e-boksdistributören Elib den spirande e-boksmarknaden och ser till att inget händer - därför har vi på Ordfront hittills valt att avstå från distribution via Elib. Detta har i sin tur lett till att vi endast säljer våra e-böcker via Apple, Kobo, Overdrive och vår egen hemsida - vi hoppas snart ro i hamn våra egna avtal med Adlibris och Dito, men har ingen biblioteksdistribution om vi inte väljer Elib."

Här ger Pelle Andersson faktiskt ett inspel som möjligen också biblioteken kunde ta fasta på: säg upp avtalen med Elib och slut egna avtal med förlag utanför Elib. En annan möjlighet skulle kunna vara att sluta avtal med författare som äger sina e-boksrättigheter eller att biblioteken vänder sig direkt till författare vars äldre titlar inte är digitaliserade och erbjuder en delfinansiering av digitaliseringen...

Vad händer nu:

Ja, så mycket kan man i alla fall säga: det mullrar i biblioteksledet, det gav inte minst Biblioteksdagarna prov på där flera talare på olika sätt berörde det fria ordets status i en digitaliserad värld där kommersiella intressen vill ta kontrollen över det. När informationen är digitaliserad köper man den inte längre, man får på sin höjd hyra den och den som hyr har inte rätt att låna ut utan restriktioner. Alltså helt på tvärs mot det uppdrag som biblioteken har.

Under Biblioteksdagarna bildades därför Facebookgruppen E-böcker åt folket.

Svensk Biblioteksförening sätter sitt hopp till politiken och initiativ därifrån för att säkra bibliotekens tillgång till e-böcker. Politiken har i viss mån redan svarat genom att (återigen) bolla frågan vidare till Litteraturutredningen (SVD 15 maj 2012).

Jag tror inte att föreningen kommer att nöja sig med det. Om några veckor bär det av till Almedalen och e-boken är en av de frågor man tänker ta upp där, bl a i ett seminarium i samarrangemang med DIK.

Maria Ehrenberg, Regionbibliotek Halland, skrev en krönika i Kristianstadsbladet i mitten av maj där hon pedagogiskt och resonerande reder ut e-boksfrågan.

Hon pekar på att bibliotekens rätt att köpa och sprida information och litteratur, att ge alla möjlighet att få tillgång fritt och gratis är en av demokratins grundpelare och skriver:

”När nu förlagen hindrar oss från att köpa och fritt sprida information är denna grundprincip i fara. Och då är demokratin i fara. Förlagen vill inte sälja, de vill hyra ut. Och de vill inte göra det till biblioteken – såvida det inte är gammalt material som man inte längre ser som guldkossor.

Vi är helt enkelt på väg in i ett samhälle där information och litteratur bara är till för vissa. Inte alla /.../ Så e-böcker är ingen ekonomisk fråga. Det är en demokratisk”. ■

”E-boken sätter Bonniers och KF på pottan – det finns andra företag som är oerhört mycket bättre på att tillhandahålla digitala tjänster och produkter.”

Frihetsprojektet bibliotek i fokus

Fem perspektiv, en konferens och många, många möten och tankar. Därutöver kom Biblioteksdagarna i Norrköping i mångt och mycket att kretsas kring artikel 19 i FN:s deklaration för mänskliga rättigheter.

AV HENRIETTE ZORN

NÄR ÅRETS BIBLIOTEKSDAGAR avslutades i Norrköping var det nog många som gick hem med en ny idol i bagaget: Stina Oscarson. En liten människa med stor kraft – sådan är hon regissören och chefen för Radioteatern. Inga gick oberörd från hennes djupt personliga seminarium om skapandet som en motståndshandling i en tid när den enda gemensamma berättelsen vi har är ekonomisk tillväxt: "Shakespeares Att vara eller inte vara har förvandlats till Att vara eller Att vara en vara...". Stina Oscarsons framförande belönades med konferensens längsta och varmaste applåd.

Jan Eliasson – en annan av Biblioteksdagarnas Keynote Speaker – är en favorit i repris i bibliotekssammanhang och bjöd också på det: favoriter i repris ur sin vältaliga fatabur. Välformulerad som alltid kring ordet som en frihetsrörelse men som helhet kändes hans framförande denna gång en smula förstrött. Men många kände sig säkert stärkta när han manade till motstånd: "Man ska protestera och föra liv när något inte stämmer eller blir fel. Ni kan göra det. Bli pionjärer!"

Som en röd tråd genom konferensen löpte Svensk Biblioteksförnings verksamhetsinriktning för de kommande två åren: fem perspektiv som illustrerades av lika många Keynote Speakers. Redan nämnda Stina Oscarson representerade perspektivet Kultur & Upplevelser och Jan Eliasson kongenialt perspektivet Demokrati & Informationsfrihet.

Toby Bainton, huvudtalare för perspektivet Kunskap & Lärande, talade med mild stämma bland annat om den omdiskuterade e-boksfrågan och hur den digitala publiceringen lett till att kommersiella intressen (läs

FOTO: LINUS LINDGREN

Fem färger, fem perspektiv och fem huvudtalare. Här öppnar ordförande Inga Lundén årets Biblioteksdagar i Norrköping.

förlagen) i allt större utsträckning vaktar över informationen: "The act of reading is the act of copyright". De stora förlagen har tagit kontrollen över vad biblioteken får köpa och det här är en utveckling som går på tvärs mot FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, menar Bainton. Väl påläst om den svenska debatten kring e-böcker hävdar han till och med att en förening som Svensk Biblioteksförning inom en snar framtid borde kunna få e-boksfrågan prövad i Europadomstolen. Han menar att förlagens agerande i e-boksfrågan på sätt och vis hindrar bibliotekens yttrandefrihet (i USA har man redan löpt linan ut genom att inte sälja e-böcker till bibliotek) så som den formuleras i artikel 19 av FN:s deklaration om mänskliga rättigheter:

"Envar har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet för envar att utan ingripanden hysa åsikter och frihet att söka, mottaga och sprida upplysningar och tankar genom varje slags uttrycksmedel och utan hänsyn till gränser."

E-boksfrågan behöver bli mer politisk menar Bainton, och biblioteken måste agera.

– Förändringar är något vi måste slåss för om yrket ska överleva.

Konstnären och designern Rosan Bosch, fick illustrera perspektivet Inspiration & Utveckling och visade hur man kan kreativt kan arbeta med det fysiska rummet, inreda med färg och form och skapa en omgivning där människor vill vara, som kan påverka lärande och trigga till utveckling och förändring.

Vad som var mest fascinerande – Rosan Boschs häftiga bilder från fem projekt som hon har arbetat med

FOTO: LINUS LINDGREN

eller hennes fysiskt väldigt verbala framförande på scenen – är svårt att svara på.

John Pateman – Biblioteks dagarnas sista Keynote Speaker illustrerade perspektivet Gemenskap & Fristad. Det gjorde han via länk (och i en rasande fart) eftersom hans fysiska närvaro i rummet förhindrades av ett konkursdrabbat flygbolag. Hans seminarium gick under rubriken *How to build a community-led library-service* och handlade om hur biblioteken, istället för att ge mycket till de som besöker biblioteket mest, bör fokusera resurserna på de som besöker biblioteken minst. De behöver det nämligen mest. Det kan man göra genom att arbeta mer inkluderande med behovsbaserad biblioteksservice där man identifierar den egna kommunens behov utifrån kön, etnicitet, klass etc. Det duger inte att sitta och vänta på att icke-användarna (i Storbritannien 60 %) ska komma till biblioteket, dessa måste nås på andra sätt och gärna i samarbete med andra relevanta lokala aktörer och verksamheter. Om Mohammed inte kommer till berget måste berget komma till Mohammed...

Författaren och bibliotekarien John Patemans åsikter om bibliotekens roll i samhällsutvecklingen liksom hans uppfattning att biblioteken är institutioner som borde ligga i framkant ifråga om socialt ansvar och arbeta för social rättvisa, är hyfsat välkända i (folk-) bibliotekssektorn. De tycks också bara bli mer och mer relevanta: Stora inkomstskillnader skapar olyckliga samhällen och ju mer jämlikt ett samhälle är desto mer används biblioteken, för att citera Pateman.

Frihet, protest, ordets makt och biblioteken som en frihetsrörelse – ska man försöka sammanfatta årets

Moderator Gabriella Ahlström i samtal med konstnären och designern Rosan Bosch, en av konferensens huvudtalare som fick illustrera perspektivet Inspiration & Utveckling.

FOTO: LINUS LINDGREN

Biblioteks dagarna i bara några ord är det dessa som dyker upp. Att den mest citerade artikel var artikel 19 ur FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och att den mest omnämnda boken var – inte Zlatan som e-bok – utan Dag Hammarskjölds postumt utgivna *Vägmarken*, säger något om andan på årets Biblioteks dagar.

Anslaget sattes av stå-upparen Özz Nüjen som kickstartade konferensen med att sprida lite "dålig stämning" och utmana den konflikträdsla som tycks vara den svenska nationalkaraktärens huvudsignum. Publiken må ha varit svårflirtad men budskapet "Det är först när vi gör något som vi kan förändra", sjönk så småningom in.

– Skriv en debattartikel då och då och var inte så konfliktradda, uppmanade han. Även om det ibland blir dålig stämning.

Under resten av konferensen hördes kommentaren "nä, nu vart det lite dålig stämning", både här och var. Och "gör något" omsattes i praktiken när Facebookgruppen "E-böcker åt folket" skapades under Biblioteks dagarna.

Moderatorn Gabriella Ahlström guidade deltagarna igenom perspektiv, huvudtalare och två konferensdagar som samlade 430 deltagare från olika bibliotekstyper, med varm och fast hand. Staden Norrköping med sitt fina stadsbibliotek och sitt Campus Norrköpings bibliotek, blev nog också något av en idol. Och alldeles inpå konferensknuten: Motala ström – en gång stadens kraftcentrum, och det vackra industrilandskapet som åtminstone understundom lockade till skolk från all kunskap, information och inspiration som bubblade i Louis de Geers konferenssalar. ■

Sjukhusbiblioteken – tydligare därmed synligare

AV HENRIETTE ZORN

NÄR DE FLESTA tänker på sjukhusbibliotek tänker de på patientbiblioteket. Man ser framför sig en bibliotekarie som rullar med bokvagnen i sjukhusets korridorer och avdelningar. En bild som sitter "lika fast som en rödvinsfläck", enligt Petra Wallgren Björk, bibliotekschef, Danderyds sjukhus AB. Tillsammans med kollegorna Marie Källberg, chefsbibliotekarie på Karolinska universitetssjukhusets bibliotek och Helena Kettner Rudberg, bibliotekschef Sjukhusbiblioteken i Sörmland berättade de under Biblioteksdagarna om vad som nu sker på området för att korrigera bilden av sjukhusbiblioteken till en som stämmer bättre överens med verkligheten.

Patientbibliotek finns men de allra flesta sjukhusbibliotek är medicinska bibliotek som stödjer landstingsanställd personal. Ett sjukhusbibliotek är en del av både forskningsbiblioteksvärlden och folkbiblioteksvärlden och det vill man visa. Ett sätt att korrigera bilden är att synlig- och tydliggöra genom dokumentation – något som det hittills varit brist på. Som ett steg inleddes ett samarbete med KB:s expertgrupp för biblioteksstatistik. Det är viktigt att sjukhusbiblioteken finns med i statistiken – med siffror kan man visa vad ett sjukhusbibliotek är – visa uppåt, mot huvudmännen men även för varandra som ett sätt att stärka identiteten.

Föreningen för Sveriges sjukhusbibliotekschefer som bildades våren 2010 har i uppdrag att just synliggöra sjukhusbiblioteken och vara dess röst i dialogen med KB och vara en aktiv part i den nationella biblioteksutvecklingen.

Just nu bereder man inom föreningen den genomlysning som gjorts av sjukhusbiblioteken (och dess utveckling) som rymmer dels en nulägesbeskrivning, dels framtidsspaningar. För att göra den sökte man och fick utvecklingsmedel från KB (135 000 kronor) och det är utredningsräven Barbro Thomas som står bakom rapporten som innehåller intervjuer, enkäter, forskning, historik etc och som passande nog heter *Vad är ett sjukhusbibliotek?* På Biblioteksdagarna presenterades några av de förslag som finns i utredningen för hur sjukhusbiblioteken kan utvecklas i framtiden som en del inom den offentliga bibliotekssektorn.

Bland annat slås fast att sjukhusbiblioteken ska vara en del i det utvidgade uppdrag som KB har fått men också vara en aktiv part i de regionala kulturplanerna liksom i Kultur i vården som landstingen satsar på. Man ska också vara en del av det utvecklingsarbete som pågår kring LIBRIS som nationell katalog. Och det gedigna fotarbetet som Föreningen för Sveriges sjukhusbibliotekschefer har ägnat sig åt, har gett frukt, inte minst genom att sjukhusbiblioteken nu finns representerade i fyra av KB:s expertgrupper: Nationella referensgruppen, Expertgruppen för kompetensutveckling & forskningsanknytning, Expertgruppen för informationsförsörjning och resursdelning samt Expertgruppen för utvärdering och kompetensutveckling. Sjukhusbiblioteken finns också representerade i Svensk Biblioteksförnings Utvecklingsråd för nationell biblioteksstrategi där ordföranden för Föreningen för Sveriges sjukhusbibliotekschefer, Helena Kettner Rudberg, deltar.

Inom föreningen har man funderat en

FOTO: HENRIETTE ZORN

Helena Kettner Rudberg, bibliotekschef Sjukhusbiblioteken i Sörmland och ordförande i Föreningen för Sveriges sjukhusbibliotekschefer, talade bl a om vikten av att ständigt marknadsföra sjukhusbibliotekets tjänster.

del kring det moderna sjukhusbibliotekets kärnverksamhet, dvs vad är det som man egentligen ska syssla med?

I den processen har man identifierat att man ska **främst** vara en stödfunktion till sjukhusets personal (ett sätt att göra sig outhärliga), man ska tillhandahålla hälsoinformation och skönlitteratur till patienter, ge kurser, handledning och support, bedriva uppsökande verksamhet till kliniker samt vara en del av vårdforskningen genom t ex kliniska projekt.

På seminariet under Biblioteksdagarna presenterades också några tankar för framtiden där man bl a lyfte fram vikten av att ständigt marknadsföra sjukhusbiblioteken, att utveckla tjänsterna efter sjukhusens behov, att samarbeta med andra och sist men inte minst: Tänk utanför biblioteket! Säg ja – det är roligare...

Projekt 1+3

HUR KAN vi arbeta framgångsrikt för ungas fritid? Om detta handlar ett projekt som Ungdomsstyrelsen tagit initiativ till inom ramen för Sektor 3 – tankesmedjan för det civila samhället.

Svensk Biblioteksförning har deltagit i projektet tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), Sveriges Musik- och Kulturskoleråd (SMOK) samt Fritidsforum. Mia Petersson, projektsamordnare från Svensk Biblioteksförning, presenterade projektet vars syfte har varit att synliggöra framgångsfaktorer, mervärden, ge ny kunskap och möjligheter till erfarenhetsutbyte.

Nio bibliotek och föreningar har deltagit i projektet, bl a Tensta biblioteks läxhjälp i samarbete med Livsticket och Röda Korset.

Under projektåret har nya samverkanspartners hittat varandra och nätverken har utökats. I Umeå har exempelvis Umeå Legend Club haft boxningsworkshops och Bollywooddans på Stadsbiblioteket. Boxning, böcker och värderingar har utvecklats av Dan-Ove Willman från Länsbibliotek Västernorrland och Raad Al-Duhan från boxningsklubben Umeå Legend – en förening som samlar många ungdomar från olika länder och som arbetar på ett familjeliknande sätt där de vuxnas erfarenheter interagerar med den kraft som finns hos de unga. Föreningen ställer också krav på medlemmarna ifråga om läsläsning och drogfrihet.

Länsbibliotekets Dan-Ove Willman har kunnat bistå med praktisk hjälp. Dels genom sin erfarenhet av att ha arbetat med läsfrämjande projekt, dels genom att tipsa om böcker för att nå nya målgrupper. Länsbiblioteket har bland annat arbetat med projekt som Muhammad från Frostmojället och hjältesagor för att främja integration och överbrygga kulturklyftor.

– Som representant för en etablerad institution som har erfarenhet och kunskap kan jag hjälpa oetablerade föreningar att bli starkare i lokalsamhället, menar Dan-Ove Willman.

Barbro Bolonassos, bibliotekschef i Fisksätra, instämmer:

– Vi har ordentligt med resurser ifråga om demokratisk utrustning som lokaler och administrativa erfarenheter av protokollskrivande – vi har ju kunskaper att organisera och leda verksamhet. Alla ska med! I Fisksätra har vi byggt upp ett nytt engagemang där biblioteket bidragit med praktisk hjälp till nya föreningar.

På frågan om hur mycket pengar som behövs för att få något gjort var de flesta rörande överens om att det är handling som är den bästa talaren. Erfarenhet måste levereras och delas.

– Betona likheter eftersom vi alla delar viktiga frågor. Vem räknar på det som inte kostar?

Valfrid Palmgren hade blivit nöjd med dessa insikter.

ÅE

Folkbiblioteken och skönlitteraturen

UTAN SKÖNLITTERATUR inga folkbibliotek. Skönlitteraturen syresätter en institution som folkbibliotek, konstaterar nog många utan att reflektera närmare över det. Samtidigt har biblioteken inte någon tydlig syn på litteraturens betydelse för vuxnas läskompetens.

Mot ett nytt litterärt landskap – kartan ritas om var rubriken på ett seminarium som de tre regionerna Halland, Stockholm och Västra Götaland höll i under Biblioteksdagarna. Lotta Aleman, utvecklingsledare Regionbibliotek Stockholm, Gunnar Södow, konsulent Kultur i Väst, Maria Ehrenberg Region Halland samt Cinna Svensson, utvecklingsledare och projektledare berättade om projektet som undersöker hur folkbiblioteken ser på skönlitteraturen.

Projektet har genomförts med stöd av 250 000 kronor från Kulturrådet och tillsammans har man intervjuat såväl biblioteksanställda som bibliotekschefer, programansvariga och inköpsansvariga.

Projektets förstudie visar att det inte finns någon explicit syn på vuxensidan på skönlitteraturens betydelse. Trots bokcirkel och SM i bokberättande finns det ingen argumentation för skönlitteraturens betydelse eller problematisering kring det. Urvalskriterier saknas och ingen forskningsanknytning finns. Utbildningsinsatser efterlyses för att bibliotekarier ska kunna arbeta mer medvetet med skönlitteratur.

Vad har bibliotekarier för läsvanor då? En enkät bland biblioteksanställda kvinnor och män gav vid handen att cheferna läser lite mindre än övrig personal. Nästan en tredjedel använder läsplatta. Det verkar som om biblioteksanställda framför allt läser romaner och att det man läser i jobbet och privat skiljer sig. Rent genremässigt visar det sig att man läser mer ”hög kvalitativ” skönlitteratur (exempelvis poesi) i jobbet än vad man gör på fritiden. Privat läser en majoritet av bibliotekarierna gärna underhållningslitteratur och facklitteratur. När det gäller det sistnämnda läser man gärna vetenskapliga titlar på jobbet medan man föredrar debattböcker på fritiden. På frågan vad som lämnat mest avtryck svarar de flesta att det är kvalitetslitteraturen.

Men på vilket sätt har de ansvariga i projektet avgjort vad som är hög kvalitet eller inte när det gäller skönlitteraturen?

Maria Ehrenberg svarade lite kaxigt att hon läst så mycket att hon är fullt kapabel att avgöra vad som är hög kvalitet.

Det ska bli intressant att få ta del av det slutgiltiga resultatet av projektet som kommer att presenteras först senare i höst på Bok & Bibliotek i Göteborg och i samband med Mötesplats Borås.

ÅE

- * Nytt bolag
- * Starkare team
- * Bättre CS Library

www.openlibrarysolutions.com

Vi önskar alla en
trevlig sommar!

Valfrihet

Samverkan

Öppenhet

OPEN LIBRARY
SOLUTIONS AB

Svalka i heta stolen

STINA OCH Jan hade gjort mest intryck under konferensdagarna. Bildning är viktigt – hon kallar sig för en bildningsromantiker – och den korta tiden som riksbibliotekarie har varit om- tumlande.

Gunilla Herdenberg i heta stolen i ett sam- tal med Gabriella Ahlström fick avsluta Biblio- teksdagarna. Så där jättehett var det väl inte, snarare varmt och trevligt avspänt. En hel del av det som sas kunde redan läsas i BBL:s inter- vju med riksbibliotekarien i nr 3. Bland annat att hon gärna vill ha en nationell biblioteks- strategi, att KB är beredd att jobba med det men att det krävs ett uppdrag från politiken.

Mindre känt är kanske den uppgift som au- tomatiskt följer med uppdraget som riksbib- liotekarie och som föranleder besök på slottet två gånger om året. Inbjudan till slottet hand- lar om en genomgång av det kungliga lösöret i vilket Bernadotte-biblioteket ingår. Biblioteket är alltså en del av lösöret och riksbiblioteka- rien är självskriven när detta ska inventeras.

– Det är inte så betungande, jag tror att mötet på slottet varade i 45 minuter, sade Gunilla Herdenberg

Betungande eller ej – i alla fall apart.

HZ

FOTO: LINUS LINDGREN

Nya i styrelsen: fr v Barbro Bolonassos, Maria Jacobsson, Anders Söderbäck, Torbjörn Nilsson och Jenny Samuelsson.

Årsmötet 2012

DET ÄR medlemmarna som gör Svensk Biblio- teksförening stark. Det slog föreningens ord- förande Inga Lundén fast flera gånger under Biblioteksdagarna, så också på årsmötet. Det har hon alldeles rätt i och därför var det trist att konstatera att uppslutningen till årets års- möte inte precis var mangrann. Nu har väl i och för sig årsmötet aldrig varit någon kiosk- vältare besöksmässigt (senast det var både folk och liv i luckan var när BTJ skulle säljas men det är ju ett tag sedan...). Men årsmötet är en arena för inflytande. I år hade mötet åtminstone två motioner att ta ställning till, en från BiS angående inrättandet av en inter- nationell sekreterare inom ramen för Svensk Biblioteksförening, och en från forskningsbib- liotekssverige om att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att arbeta fram ett sektorinriktat forskningsprogram.

En temperaturhöjning kunde anas när Lena Lundgren envist och våltaligt pläderade för BiS motion. Och eftersom ingen av de 26 som undertecknat forskningsmotionen ens sade pip för att övertyga mötet (var de ens där?) var Lena Lundgren vänlig nog att positivt puffa för den också.

Mötet gick dock på styrelsens linje och av- slog båda motionerna.

Fem nya ledamöter valdes in i Svensk Bib- lioteksförenings styrelse: Anders Söderbäck, bibliotekarie, Stockholms Universitetsbiblio- tek; Maria Jacobsson, chef, Bibliotek, bildning och media, Region Skåne; Jenny Samuelsson, chef, Luleå universitetsbibliotek LRC; Barbro Bolonassos, enhetschef, Fisksätra bibliotek, Nacka kommun samt Torbjörn Nilsson (fyll- nadsval), chef, Stadsbiblioteket i Helsingborg.

Ordförande Inga Lundén och Cajsa Bro- ström, bibliotekarie, Västerås stadsbibliotek omvaldes. Övriga i styrelsen är Inger Edebro Sikström, bibliotekschef, Umeå stadsbib- liotek, Margareta Lundberg Rodin, prefekt, Bibliotekshögskolan i Borås, Ulrika Domellöf Mattsson, koordinator, Naturvårdsverkets bib- liotek och Peter Linde, bibliotekarie, Blekinge Tekniska Högskola.

Inger Edebro Sikström är numera 1:e vice ordförande i styrelsen och Jenny Samuelsson är 2:e vice ordförande.

Se även Aktuellt från Svensk Biblioteksför- ening sid 45.

HZ

Har du gått BOOK-IT grundkurs?
Då har du även gått BOOK-IT Administration!*

Vill du ta nästa steg så gå vår BOOK-IT Administration II
- en kurs för dig som redan kan men vill lära dig mer.

Nyfiken?

Gå in på www.axiell.se/kurser/bookit

Välkommen till våra kurser.

*Vi har bytt namn på alla våra kurser för att göra det ännu tydligare för dig.

Nyhet!

I höst ser vi framemot att hålla vår första webbkurs.
Först ut är Axiell Arena Uppgradering.

Håll utkik - mer information kommer.

AXIELL
www.axiell.se

e-böcker – vilken väg leder framåt?

E-BOKSFRÅGAN DISKUTERADES av en panel som bestod av Niclas Lindberg, Svensk Biblioteksförning, Inger Edebro Sikström, Umeå stadsbibliotek, Roland Esaiasson, TPB och Lisa Lovén, KB. Eftersom merparten deltog i de e-boksförhandlingar med Förläggareförningen som strandade några dagar innan Biblioteksdagarna (se även sid 16), blev det fokus på det. Från bibliotekens sida hade man i förhandlingarna förordat en abonnemangsmodell med ett rörligt pris det första året, ett fast pris 1–3 år och ett lägre fast pris för äldre titlar. Förläggarna var inte intresserade utan ville ha en licens-modell som innebär att biblioteken bara kan låna ut en e-bok i taget

om man inte vill köpa flera licenser för varje boksitel. Förlagen ville även ha en, som de kallar det, ”friktion” när det gäller nya attraktiva titlar, exempelvis genom karenstider för biblioteken. Biblioteksföreträdarna tryckte istället på stabilitet och en förutsägbarhet som dagens modell saknar. Inga karenstider, enkla förvärvsrutiner och möjlighet till en god titelbredd. Enligt Niclas Lindberg så ”var vi sedda som legala pirater. Så ett tag blev det lite dålig stämning.” Samtidigt var biblioteksrepresentanterna kompromissvilliga. Därför bröts förhandlingarna när förläggarna inte visade någon som helst vilja att mötas på halva vägen.

Den viktigaste frågan nu är att lösa och säkra tillgången till nya e-böcker och ett större varierat utbud. Allt för att värna allas rätt till information. Men tills dess får låntagarna dessvärre stå ut med karens från alltför många förlag.

Förutom att kritisera och bilda opinion uppmanade Niclas Lindberg biblioteken att kraftsamla och göra saker på egen hand t ex genom att digitalisera äldre material och samlingar. ”Någon” borde även skapa en ”folkbibliotekens e-boksmaskin”, påpekade han. I publiken efterlyste man initiativ på kommunal och regional nivå.

ÅE

Väckte lusten

IKT (INFORMATION- och kommunikationsteknik) är praktiskt biblioteksarbete. Det vet Gunilla Södow, som var spindeln i nätet när man engagerade en hel kommun i ett IT-lyft, en del om. Kommunen i fråga är Härryda som har 35 000 invånare.

Man sökte och fick pengar för att anordna en IKT-mässa, Viktig, i tre dagar. Mässan ägde rum i Mölnlycke kulturhus i september förra året. Utgångspunkten var dels att biblioteken är duktiga på ny teknik och hur man kan använda den, dels att det i kommunen finns en stor samlad kunskap och många verktyg som invånarna borde få ta del av.

Utöver personal från alla verksamheter inom Utbildning, Kultur och Fritid slöt en rad andra aktörer inom kommunen upp: SFI (Svenska för invandrare), representanter från Vård och Omsorg och IT-projekt för äldre, konsumentvägledaren (”Vad ska jag tänka på när jag handlar på nätet”) och därtill möjlighet till enklare massage och tips från ergonomer om hur man sitter bäst vid datorn.

Förutom allmänheten var kommunens alla elever i årskurs fyra och åtta inbjudna, personal inom Funktionshinder och många av pedagogerna verksamma vid kommunens skolor.

Mässan blev en succé. Media föll särskilt för det där med de äldre damerna som guidade andra äldre i digital teknik. 70 iPads som köpts in, testades flitigt, för unga anordnades LAN-party (Local Area Network) och biblioteket tapetserades med post-it-lappar med förklaringar till svåra ord.

Man hade räknat med 3 000 besökare. Det kom 9 000 och mässan blev startskottet för en rad samarbeten även efteråt: gratis internetkurser för 60+ som biblioteket ger i samarbete med ABF; internetcafé för 60+ i samarbete med Vård & Omsorg.

Nu är man i färd med att planera höstens mässa. Även den äger rum i Mölnlyckes kulturhus i dagarna tre (den 4–6 oktober) och huvudmålgruppen är personer med funktionsnedsättning. Årets IKT-satsning inbegriper även kompetensutveckling för bibliotekspersonal som får lära sig mer om DAISY och e-böcker.

I år utökas samarbetet med andra aktörer till att även inbegripa företrädare för bank och myndigheter.

– Det är roligt att se hur mycket kapacitet som finns i en kommun när man jobbar tillsammans, säger Gunilla Södow.

HZ

På vilken sida står biblioteket?

ÖZZ NÛJEN satte anslaget för årets Biblioteks dagar genom att understryka vikten av att våga säga sådant som kan ge lite dålig stämning. I jakten på trygghet offerar alltför många friheten, vilket kan få förödande konsekvenser om man sätter det i ett större perspektiv. Özz Nûjen tog svensk vapenexport och Lundin Oil som exempel. Även om Sverige säljer vapen till icke krigförande länder vet alla att det i princip inte finns ett enda krig i världen som förs utan svenska ”försvarsprodukter”.

Förväntningarna ”på lite dålig stämning” var höga inför BiS seminarium *På vilken sida står biblioteken?* Bibliotekarien och BiS-medlemmen Ingrid Atlestam höll ett anförande om vikten av folkbibliotekets uppdrag att inkludera och överbrygga sociala, språkliga och geografiska klyftor. I sammanhanget talades det bl a om nedbantade förortsbibliotek där de som är ”utanför” håller till, alla de som blivit över – invandrare, pensionärer, arbetslösa etc. Kanske dags att ändra förortstereotypen så att den inte stigmatiserar än mer, funderade undertecknad som bor i förorten. Desto roligare att höra Ingrid Atlestams lysande förslag om att ge alla nyanlända ett lexikon på samma sätt som man ger alla nyfödda *Barnens första bok*.

– Åt var och en efter behov, som Karl Marx sade, sammanfattade Ingrid Atlestam det hela.

Sammanfattningsvis fastslogs att kompetens och resurser för inköp på andra språk än svenska måste garanteras av en nationell bibliotekspolitik. Satsningar på både regional och kommunal nivå, där även Internationella biblioteket ingår, efterlystes. Före detta länskonsulenten Lisbeth Stenberg berättade om Det mångspråkiga biblioteket och läraren Randi Myhre om Libraries for all. Lisbeth Stenberg hävdade att institutionell och strukturell diskriminering är orsaken till varför många satsningar inte görs inom vissa områden. Hon uppmanade också till att kartlägga resurser och arbeta i nätverk för det lokala samhällets bästa. Efter seminariet reste sig Alireza Afshari, Regionbibliotek Stockholm, upp och påpekade att det är alltför få mångspråkiga bibliotekarier som är anställda på biblioteken.

ÅE

Punkigt i KB:s underground

Det är inte bara Djävulsbibeln, Strindberg och guldinramade handskrifter som finns på Kungliga biblioteket. I början av året efterlyste KB affischer och musik från punk- och proggtiden. Man behöver stärka samlingen med material från de alternativa rörelserna.

AV ÅSA EKSTRÖM

1 :E BIBLIOTEKARIE OLLE Halldin arbetar på enheten Vardagstryck på KB där man samlar in reklam- och informationsmaterial från organisationer, föreningar, företag och institutioner. I samlingen finns tryck från 1700-talet men det mesta är från senare tid.

– Samlingen berättar om vårt samhälle under olika tidsepoker och är naturligtvis ett viktigt källmaterial för forskare inom vitt skilda områden, säger Olle Halldin som är specialist på affischer.

Vi går ner i KB:s kulvertar för att titta på affischer som bevaras i ett särskilt anpassat magasin. Samlingen innehåller ungefär 14 miljoner vardagstryck och mer än 600 000 affischer, drygt 12 500 hyllmeter. På ett bord ligger affischer och planscher som vi tittar närmare på. Det är lätt att fångas av tidsandan i reklamplanscherna och affischerna från 1930-talet såväl som de från 1950- och 1970-talen. För att inte tala om ens egen barndom som plötsligt kommer väldigt nära vid åsynen av vissa välbekanta reklamaffischer. Det är lätt att förstå att Olle Halldin brinner för sitt jobb så pass mycket att han i höst kommer ut med en bok (Ordalagets förlag) om svensk affischkonst. 12 affischkonstnärer presenteras och bortåt 200 affischer är utvalda för att representera tiden från 1890-talet till 1960.

Pliktexemplar från institutioner och organisationer lämnas naturligtvis in så som är förordnat. Men när det gäller subkulturer är det svårare att få samlarna att lämna ifrån sig material till det statliga bibliotekets samlingar. Och det är väl, som Olle Halldin säger, rätt logiskt att punkare och proggar inte sprang benen av sig för att lämna in sina affischer och klistermärken till etablissemangen. KB står ju för den sortens etablerade myndigheter som man revolterade mot. Därför saknar KB klistermärken, affischer, singlar, flygblad, musikinspelningar, foton och filmklipp från de festivaler, konserter, teaterfestivaler och andra kulturevenemang som gick av stapeln åren 1967–1985.

Olle Halldin visar affischerna som man har från punk- och proggtiden. Flera av dem har blivit rätt brutalt hanterade av bibliotekarierna – somliga har begävat med en KB-stämpel mitt i rena konstverk till affischer. Olle Halldin beklagar den okänsliga hanteringen av de få affischer som ändå har lämnats igenom åren.

Det är lätt att få för sig att punken föddes i Värm-

land med tanke på mängden material därifrån. Det är framför allt en förening i Karlstad som varit flitig med att lämna sina affischer till KB medan sådana som Oasen, Mariahissen, Ultra, Sprängkullen och andra viktiga ”spelhålor” inte är lika representerade med sådant material. Men Olle Halldin har förståelse för att det har ansetts ”opunkigt” att lydigt lämna ifrån sig materialet till staten.

– Dessutom är det ofta väldigt starka känslor som man har kring sin samling. Det är ju ett helt liv som man kan känna att man lämnar ifrån sig. Samtidigt är det viktigt att forskarna också får tal del av den här tiden i historien för att få en så sann bild som möjligt av denna epok, säger Olle Halldin.

Tompa Eken och Jujja är två välkända profiler i Stockholms musikliv. De har sedan i början av 1980-talet arrangerat konserter i den numera legendariska Ultrakåken i Handen. Huset ockuperades när kommunen ville stänga stället och slutligen sattes det i brand. Såväl svenska som internationella band har spelat i vardaxrummet i Ultrakåken: Inferno, Sielun Vejlet, Lolita Pop, Black Flag, Ebba Grön, Telephone, Nirvanas trummis, bara för att nämna några. Ultra var ett populärt ställe för ungdomar som ville träffa likasinnade samtidigt som man kunde spela eller lyssna på bra musik. Det fantastiska är att konserterna bevarats eftersom de spelats in på kassettband. Tompa Eken och Jujjas samling från Ultra-tiden är en unik guldgruva som består av cirka 400 affischer och nästan 1000 konsertband. Tompa Eken berättar att han nog har totalt 3500 kassetter eftersom han fortsatt spela in konserterna som arrangerades även på andra ställen i Handen, som Hunddagiset och Gula Villan. Affischerna är karaktäristiskt handtextade av Tompa Eken själv och ibland med serietidningsinfluenser av Aldo och Lora. Tompa Eken har som ansvarig för varje spelning på Ultra också fungerat som ett slags kassör när det gäller inkomster och utgifter i samband med konserterna. Det är ett av skälen till varför en så stor del har dokumenterats. Många skulle väl känna sig hedrade av att KB är intresserat av ens rariteter men Tompa Eken är inte förvånad. Han vet att det är en guldgruva han sitter på.

– Men det är alla möten, samtal och diskussioner kring samlingen som är det viktiga och mest tillfredsställande för min del. Jag är kritisk mot att allt idag ska

Jujja och Tompa Eken har en guldgruva i punkiana.

dokumenteras i det globala maskineriet. På så sätt kan man sedan kontrollera och bestraffa de som inte rättar in sig i leden, menar han.

– Nä, jag lever i nuet och tycker att dagens konserter är det viktiga. Jag är 62 år idag och kommer väl att fortsätta med det här tills jag dör, musikidiot som jag är, konstaterar Tompa Eken som idag framför allt bokat tisdags- och torsdagskonserter på Kafe 44 på Söder i Stockholm.

Olle Halldin har tillsammans med Jonas Hållstrand Martinsson på KB:s Audiovisuella enhet tittat närmare på materialet:

– Samlingen är unik och mycket är grafiskt intressant. I den finns också dokumentation av karaktären räkenskaper, men allt hör ihop. Det är inte bara affischerna utan hela deras insats som finns bevarad i detalj, konstaterar Olle Halldin.

Jonas Hållstrand Martinsson arbetar med forskarservice och webb på Audiovisuella enheten där man samlar material från radio, tv, film samt musik. Det mesta går att hitta i Svensk mediedatabas (SMDb). Insamling och dokumentation är det centrala och man jobbar i projekt med att leverera material digitalt för användarna, bland annat utvecklar man webbappli- ➔

→ kationer. Via enhetens blogg har man lyft fram goda exempel och man samarbetar med bland annat Filmarkivet och Stockholmia. Audiovisuella enheten har också ansvaret för KvinnSams audio-visuella material och har nu satt igång arbetet med att katalogisera och digitalisera hela Barbro Bang Alvings dokumenterade samling.

Jonas Hållstrand Martinsson understryker vikten av att tala med pionjärer i sammanhanget för att kunna få en så bra och heltäckande bild som möjligt vid insamlandet. När KB:s två representanter träffade Tompa Eken och Jujja passade de även på att betona fördelarna med att överlämna samlingen:

- Vi diskuterade framtiden och förklarade vad som händer med gamla kassetband och affischer om några år. De gulnar och ljudet förvanskas. KB garanterar säkert förvar och evig framtida tillgång eftersom vi kan bevara materialet under ideala förhållanden. Det är viktigt att de känner att vi inte är ute efter att ta ifrån dem något utan att vi vill ta hand om det för att förvalta ett kulturarv, berättar Jonas Hållstrand Martinsson.

Men separationsångesten är stark hos både Tompa Eken och Jujja. De behöver fundera på om de överhuvudtaget ska överlämna samlingen. Bägge har bjudits in till KB för att få en liten inblick i hur myndigheten arbetar med donationer. Olle Halldin berättar att han nyligen fått kontakt med en kille som samlat på affischer från Musikens makt. Samlaren hade tänkt slänga sin samling men skänker den nu till KB istället. På så sätt sprids orden vidare och överlever. Ständigt fylls förrådet på med nya alternativa rörelser. Kanske Reclaim the Street-rörelsen eller djurrättsaktivisternas rörelser blir nästa dokumentationssatsning? ■

Stockholms dramatiska högskola är landets största högskola för film, radio, tv och teater. Vi utbildar ca 230 studenter per år och har ca 90 anställda varav ungefär hälften är lärare. Vi tror på en vital miljö som stimulerar studenter, lärare och forskare att mötas och överskrida gränserna för varandras konstarter.

Stockholms dramatiska högskola söker

Bibliotekarie

Vill du vara med och bygga upp och utveckla vårt nya bibliotek?

Läs mer på www.stdh.se

Välkommen med din ansökan senast 10 augusti.

STOC
KHOL DR HÖGS
MS AMAT KOLA
ISKA

Affischer från Vardagstryck KB

”Hitta på något!”

NordINFOLIT firar tioårsjubileum och står inför förändringar. Christina Tovoté summerar åren som gått och hur framtiden ter sig.

AV CHRISTINA TOVOTÉ

”Vad har ni på fötterna för att dra igång något så här stort?” Hon som frågar är en av de verkliga nyckelpersonerna när det gäller bibliotekspedagogik i landet. Ja, vad har vi att komma med egentligen? En internationell konferens med den något övermaga titeln ”Creating Knowledge” avsedd att rikta ljuset på en av de många nya högskolorna, räcker ju en bit men inte långt jämfört med den samlade kompetensen på en helt färdig bibliotekspedagogisk avdelning som skapats vid Linköpings universitet.

Hur började NordINFOLIT och finns det en fortsättning?

”Hitta nu på något som kan sätta Malmö högskola på kartan och som handlar om brännande frågor i just ert sammanhang!”. Det var informationsdirektören vid den nystartade högskolan som riktade uppmaningen till oss samlade representanter för det nya lärosätets sk områden – inte fakulteter, för allt i världen! – inklusive högskolebiblioteket. Vi fyra nystartare, som ville börja med att slänga all onödig litteratur som skänkts oss med resultatet att alla undrade när böckerna skulle komma, tänkte genast på det koncept som hade börjat synas här och var i bibliotekssammanhang: information literacy.

Tänkt, sagt och gjort. Två av oss skickades till USA, där frågan verkligen var brännande, för att delta i sommarskolan ”Immersion” som hålls varje år i olika delstater av ALA – American Library Association. Där hörde vi alla lärarna engagerat hävda att ”to be a librarian today is to be a teacher”.

Tillbaka i Malmö startade vi så den serie internationella konferenser med tonvikt på information literacy ur olika aspekter som vi döpte till Creating Knowledge. Vi var noga med att varje gång bjuda in kända och välrenommerade föredragshållare från olika länder som Patricia Senn Breivik, USA, Christine Bruce, Australien och Sheila Webber, UK. Vid en av de första konferenserna våren 2001 deltog NORDINFO:s – Nordiska Samarbetsorganet för vetenskaplig information – direktör Sigrún Klara Hannisdóttir. På sitt oafterhärmliga drivande sätt spände också hon ögonen i oss och uppmanade: ”Nu får ni se till att dra igång detta i Norden! Kom till oss på den stora 25 års-jubileumskonferensen

”Content is King – Information Strategies in the New Millennium” i Helsingfors i höst, så bjuder vi på allt för två personer från varje nordiskt land och så hittar ni på något bra som vi kan stödja i fortsättningen!” Det var ju ett erbjudande vi inte kunde säga nej till.

De fyra spår vi spånade fram i Helsingfors att vi ville jobba efter, har i stort sett behållits i tio år trots att NORDINFO lades ned 2004 och stödet försvann.

Spår 1: De höga kraven på innehållets kvalitet gjorde att en veckolång sommarskola i bibliotekspedagogik har kunnat hållas varje försommar i ett land i taget efter ett rullande schema. Tio sommarskolor för nordiska bibliotekarier har alltså hållits, alltid på speciellt atmosfärrika platser som Färöarna, Stockholms och Finlands skärgårdar, Västerhavet i Danmark, fjordarna i Norge och Snorre Sturlassons hem på Island.

Spår 2: Konferensen Creating Knowledge har hållits vartannat år med cirka 120 deltagare varje gång med teman som The learning environment, The educational role of the librarian, Information behavior, Cross-institutional collaboration och Information literacy and diversity.

Spår 3: Webbplatsen har varit det svåraste spåret att upprätthålla genom åren, som var och en vet som har försökt, men ambitionerna har varit höga för den också. Idag ser den ut så här: <http://infolit10.latina.pedit.hio.no/> →

En äldre styrgruppsbild från ett möte i Akureyri: Fr v. Annette Skov, Danmark, Astrid M. Magnúsdóttir, Island, Christina Tovoté, Sverige, Hans-Martin Fagerli, Norge, Nina Ström (numera Nina Fridh, NordINFOLITS administratör då), Arnbjørn Dalsgard, Färöarna och Kaisa Sinikara, Finland.

→ Spår 4: Ett fjärde spår har varit seminarier kring olika ämnen som pedagogikutbildningen vid de nordiska LIS-högskolorna, Bolognaprocessen etc. Dessa blev till slut något vi lämnade bakom oss eftersom ett seminarium vanligtvis är ett för kort evenemang för att resa långt till inom Norden.

NordINFOLIT har alltså fortsatt utvecklas under ett decennium när begreppet informationskompetens varit ett hett diskussionsämne runt om i världen. Vi har också uppmärksammat internationellt bl a via NFIL – National Forum for Information Literacy i USA och EFIL – European Forum for Information Literacy. Nu står vi inför förändringar som troligen innebär att endast konferensspåret kommer att fortleva. Så här skriver den nya styrgruppen i ett brev som precis har lagts ut på alla de nordiska ländernas diskussionslistor:

”NordINFOLIT:s aktiviteter har erbjudit stöd, utbildning och inspiration för högskolebiblioteken i deras arbete med att utveckla en pedagogisk roll och ett samarbete

Gruppbild från sommarskolan på Djurö som hölls 2006. Artikelförfattaren, Christina Tovoté, sittande andra fr h. Bredvid hennes t h syns Anette Johansson som då jobbade på Stockholms stadsbibliotek och som ingick i organisationskommittén.

med utbildningen. Efter införandet av Bologna-reformen har betydelsen av generella färdigheter, däribland informationskompetens, uppmärksammat och utgöra numera integrerade inslag i de allra flesta högskoleutbildningar och det finns på flera håll exempel på väl etablerade samarbetsformer mellan bibliotek och utbildning i de nordiska länderna. Bibliotekens pedagogiska roll är under fortsatt utveckling men etablerad. Mot bakgrund av denna positiva utveckling har NordINFOLIT i dess nuvarande form i viss mån spelat ut sin roll. Nuvarande styrgrupp för NordINFOLIT föreslår därför att det nordiska samarbetet finner nya former. Vi föreslår följande: samarbetet i nuvarande NordINFOLIT upplöses och den årliga sommarskolan upphör. Det nordiska samarbetet fortsätter med arrangerandet av den uppskattade konferensen Creating Knowledge. Värdskapet för konferensen cirkulerar mellan de nordiska länderna och det land som innehar värdskapet har samtidigt ordförandeskapet i detta samarbete. Creating Knowledge arrangerades senast i Bergen 2010 och närmast på tur för värdskapet står Sverige.

Positiva svar har börjat inkomma och det ser alltså ut som om NordINFOLIT går in i sitt nya decennium förändrat men aktivt och med planer på ännu en stor internationell konferens troligtvis i Lund. Idag ser styrgruppen ut som här nedan. Danmarks och Färöarnas platser är vakanta sedan hösten 2011. Mer information ges av gruppens medlemmar, som också önskar sig synpunkter, förslag och idéer.”

NordINFOLIT:s styrgrupp idag:

Astrid Margrét Magnúsdóttir ordförande, Island, astrid@unak.is

Bolette Olsen, Grönland, bool@uni.gl

Lars Egeland, Norge, lars.egeland@hio.no

Karin Jönsson, Sverige, karin.jonsson@sambib.lu.se

Päivi Helminen, Finland, paivi.helminen@helsinki.fi

Artikelförfattaren var styrgruppens ordförande 2001–2010

Hänger ni med i utvecklingen?

iriver **STORY HD WIFI**

Specialerbjudande på testexemplar till bibliotek!

990:-
exkl. moms

Superskarp HD-skärm!
Nu med direktkoppling till Svenska Bibliotek!

Köp hos våra återförsäljare eller kontakta oss vid speciellt intresse.

800MHz Cortex | 2GB NAND | Batteritid ~12'000 sidbyten
1024x768 E-ink Pearl | 16-stegs gråskala | Stödjer PDF, EPUB, TXT, ZIP, DOC

Canman Distribution AB
Svårdvägen 29
18233 DANDERYD info@canman.se

CANMAN

De som håller rent på biblioteket

I bibliotekssammanhang talas det ofta om att motverka klyftor och utanförskap. Samtidigt har biblioteken öppnat dörren för en smutsig bransch där människor städar för en lön som klassades som ett existensminimum för tjugo år sedan.

AV ÅSA EKSTRÖM

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

VARFÖR INGÅR INTE lokalvårdaren i personalgruppen på biblioteket? Personalens fikastund eller julfest kan väl vara en ingång till närmare bekantskap att bjuda in till? Städarnas insats är guld värd för alla människor som varje dag tillbringar tid i dessa allmänna lokaler. Istället tycks vi gå mot ett nytt Lort-Sverige där städarnas insatser inte prioriteras i en allt stramare ekonomi. Självklart är det svårt att få städentreprenören att ingå i personalgruppen men vinsten skulle kanske av flera skäl bli mångdubbel. Flera representanter för folkbiblioteksvärlden som BBL talat med vittnar om att städningen på deras bibliotek har försämrats på senare år. Alla är eniga om att orsaken är avtalen och hur de har utformats – det handlar inte om lata lokalvårdare som försummar sitt jobb.

Biblioteksassistenten Åsa Sander på Bagarmossens bibliotek menar att det är tydligt att en stor förändring har skett de senaste åren.

– Förr visste man namnet på städaren, som även var med vid fikat ibland. Idag ser man knappt skynten av dem eftersom de ofta börjar jobba först när vi går hem. Det är lite olyckligt och tråkigt, tycker Åsa Sander.

Avtalen är utformade så att man under en timme ska hinna med så mycket att det faller på sin egen orimlighet. För att förhindra den här utvecklingen borde personal och enhetschefer i större utsträckning ta reda på vad som gäller och ingår i upphandlingen kring städavtalen. Kanske kräva att "genomsnittsprisföretaget"

kammar hem avtalet och inte alltid de som erbjuder de billigaste tjänsterna. I Stockholm har förvaltningsledningen beslutat att sköta all upphandling centralt för lokalvård av Kulturskolan, bibliotek, arbetsplatser etc. Det innebär allmänt hållna instruktioner. Samtidigt innebär gemensam förvaltning givetvis lägre kostnad. Men till vilket pris?

– Avtalet går utan undantag till den anbudsgivare som har lämnat lägsta pris och timkostnad. Städarna tjänar så dåligt att man skäms. Det handlar om en lön som redan för tjugo år sedan låg under existensminimum. Det är bedrövt hur vi behandlar människor som oftast är nyanlända svenskar och som har svårt att göra sin röst hörd, konstaterar Lars Lindberg, lokalintendent vid SSB.

Dessutom borde man kanske uppmärksamma att arbetsgivaren numera har arbetsmiljöansvar för **alla** som arbetar inom verksamheten. I dessa miljömedvetna tider borde man kanske fråga sig om alla entrémattor verkligen måste dammsugas varje dag – oavsett väder? Kan man plocka undan innan det ska dammas? Eller är det städarens jobb att varje dag ställa upp och ta ner alla stolar?

Inne på det lilla stadsdelsbiblioteket kryper ett barn på golvet samtidigt som barnets pappa klagar högljutt över det skitiga golvet. På en annan plats i lokalerna lyfter en kvinna ut en bok ur den översta hyllraden samtidigt som hon svär över att det dammar. Bibliotekarien →

Carolina Abarca och Sina Sajadi städar biblioteket och fritidsgården i Haninge kommun.

→ som tar emot klagomålen ber städaren att göra saker som inte ingår i det upphandlade arbetet. Ibland utförs jobbet av en serviceinriktad lokalvårdare som kanske är rädd om sitt jobb och därför gör mer än avtalat. På en del håll rycker bibliotekarierna ut. På Umeå stadsbibliotek gör man riktade insatser under sommaren innan biblioteket öppnat då man tillsammans med sommarvikarierna dammar av de översta bokhyllorna. Något som inte ingår i städavtalet idag.

BBL åker till biblioteket i Jordbromalsskolan för att träffa Carolina Abarca. Redan när hon slutade skolan visste hon att hon skulle städa en period i livet.

– Att tjäna lite egna pengar samtidigt som man tar en paus efter allt pluggande passar mig bra, menar Carolina Abarca som startade en egen städfirma. Avtalet med Haninge kommun har inneburit en garanterad inkomst och att hon dessutom kunnat anställa Sina Sajadi. Tillsammans städar de biblioteket och ungdomsgården i Jordbro.

– Det är väldigt roligt att städa på biblioteket eftersom bibliotekarierna här håller efter så rent och fint. Dessutom känner de mig sedan tiden då jag gick i Jordbromalmsskolan. Jag satt ofta här i biblioteket och läste. Dom är så snälla här och behandlar oss med respekt, konstaterar Carolina Abarca.

I ur och skur, tidiga morgnar, vinter som sommar, städar paret de kommunala lokalerna som inkluderar toaletter, publika ytor och arbetsplatser. Sina Sajadi påpekar att det är jobbigare att städa i lokalerna på fritidsgården än på biblioteket:

– Ibland har skolan lov dagar och personalen har extraöppet utan att ha informerat oss. Då blir det jobbigt. Folk kliver med skor på det nyskurade golvet och säger sen att vi inte städade golvet! säger han.

Bägge uppskattar vårens ankomst eftersom det innebär mindre grus och det blir inte lika mycket ingrodd smuts att ta itu med. Tiden de får av kommunen för att utföra städjobben räcker inte, vilket är frustrerande. Och det är ett tungt arbete även för unga människor. Båda två är trots sin ungdom ofta trötta i kroppen efter jobbet. Till hösten ska Sina Sajadi börja plugga. Då får Carolina Abarca se sig om efter en ny kollega. På biblioteket i Jordbro har man bara gott att säga om paret som städar och hoppas att det kan vara lika välstädat även fortsättningsvis.

På Riksantikvarieämbetet skrevs ett nytt städavtal vid årsskiftet med en ny firma och nya rutiner. Numera städas det under dagtid vilket ibland kan vara besvärligt när det är mycket folk i lokalerna. Det har noterats

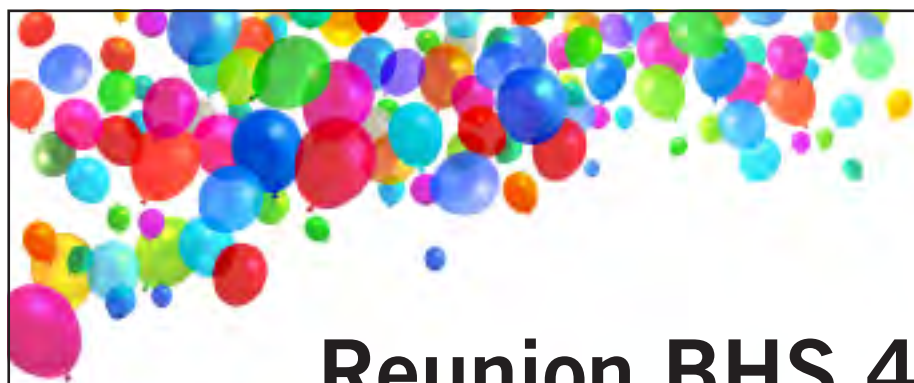
otömda papperskorgar, dammlager och toaletter som inte har städats. Mikael Jakobson, tf enhetschef för arkiv och bibliotek, säger till BBL att det har varit starka reaktioner från personalen angående städningen.

– Egentligen borde det kanske finnas plats för ett särskilt städbolag specialiserat på publika lokaler som bibliotek. Dels för att det ibland finns unikt material som kräver särskild omvårdnad, dels för att bibliotek är speciella miljöer med alla bokhyllor. Våra magasin städas exempelvis alltid med en bibliotekarie/arkivarie närvarande.

Samtidigt är det alltför enkelt att skylla allt på det nya städbolaget, menar Jesper Andersson, som är ansvarig för lokalerna på myndigheten.

– Ibland finns det en tendens att per automatik ogilla förändringar. Ibland får tiden utvisa om det blev så illa som man befarat. Dessutom kanske man kan pröva att presentera sig för lokalvårdarna och kommunicera.

Det rådet kanske vi alla bör ta till oss. Själv tackar jag alltid Maria för att hon städar så fint och gör min arbetsplats så mycket trevligare att vistas i. Även om hon envisas med att städa mitt skrivbord mer grundligt än jag vill... ■

Reunion BHS 40 år

Nu är det dags för alla BHS:are att åter ses. Du som tagit examen eller undervisat/arbetat vid Bibliotekshögskolan 1972–2012 är varmt välkommen.

Vi ses i Borås!

När: Fredagen den 12 oktober 2012 kl. 14:00-00:00.

Var: Högskolan i Borås (mer information kommer)

Anledning: Fira Bibliotekshögskolans 40-årsjubileum

Förnamälan: Via e-post: Thomas_a.johansson@hb.se

Programmet hittar du på www.hb.se/bhs

BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
HÖGSKOLAN I BORÅS
1972 40 ÅR 2012

ZimLA i Zimbabwe kraftsamlar

Maud Hell rapporterar om ett skolbiblioteksseminarium som hölls i Bulawayo i Zimbabwe tidigt i våras.

AV MAUD HELL

ISAMARBETE MED IASL Africa Sub-Sahara – hölls ett första regionalt afrikanskt skolbiblioteksseminarium i Sydafrika 2009. Då fick Zimbabwe i uppdrag att organisera nästa regionala seminarium, avsett att äga rum 2011. På grund av de svåra förhållandena i Zimbabwe kunde seminariet inte hållas förrän i år. Zimbabwe Library Association, ZimLA, genomförde seminariet med stöd av IASL Africa Sub-Sahara och en styrgrupp som bestod av skolbibliotekarien på Masiyephambili College i Bulawayo och styrelseledamöter i ZimLA.

Temat för seminariet var *School libraries in the 21st century: learning from each other* med många underrubriker som:

- information literacy skills across (from print to ICT)
- national school library policy
- school libraries for reading skills
- regional school library cooperation in Zimbabwe/Africa cooperation
- joint school/community library cooperation
- mobile library service in Zimbabwe/Africa
- creative ideas for school libraries with limited resources: best practices
- a library in every school campaign
- dissemination of HIV and AIDS information in school libraries

Kampanjen "A library in every school" har pågått en tid med bland annat demonstrationer för skolbibliotek av elever i Sydafrika. Den har en Facebookgrupp och stöds av ENSIL, den europeiska stiftelsen och nätverket för skolbiblioteksfrågor.

Seminariet i Bulawayo som var den första större aktiviteten som Zimbabwes biblioteksörening kunnat arrangera på länge, samlade många olika typer av deltagare (ca 70), från skola, universitet, kommunala bibliotek eller NGO-stödda bibliotek, nationellt bibliotek och specialbibliotek. Många bibliotek i Zimbabwe finansieras av annat än allmänna medel. Seminariet samlade deltagare från Kenya, Sydafrika, Tanzania och Zambia. Själv hade jag kommit tillsammans med två sydafrikanska kollegor och vänner sedan tidigare. En av dem, Busi Dlamini, är IASL:s kontaktperson för södra Afrika.

FOTO: MAUD HELL

At bookmobile, th Obidiah T. Moyo, känd av många svenskar för åsnedrivna bibliotek. Bredvid två deltagare från Tanzania. Bakom dem i den lilla vagnen fanns förutom böcker solcellsdriven TV och dator.

Medverkade i Masiyephambili College där seminariet hölls, gjorde också några förlag och andra företag med biblioteksanknytning som hade utställningar med möjlighet att beställa. En zimbabwisk författare deltog. Hon blev intresserad när jag berättade om att författare i Sverige byggt upp Nationella Skolbiblioteksgruppen som stöd för skolbibliotek.

Under två dagar hölls nio olika presentationer. Bibliotekarier från olika bibliotek berättade om många satsningar för att nå ut till barnen och till skolor. Genom seminariet satte ZimLA föreningens intressegrupp för skolbibliotek på kartan och föreningen ska fortsätta att uppmärksamma skolbiblioteksutveckling.

ZimLA hade sitt årsmöte i maj. Många hoppas att de nu ska kunna återta sitt viktiga arbete med biblioteksutveckling efter många års katastrofläge ekonomiskt och politiskt samt att zimbabwiska bibliotekarier som bor utomlands flyttar hem.

Vissa biblioteksprojekt i Zimbabwe får stöd från Sverige, trots att regimen tidigare avvisat många biståndsförsök. Till dessa hör Edward Nlovu Memorial Library i Gwanda söder om Bulawayo.

Länkar

<http://zimbabwereads.org/zimla/>

<https://www.facebook.com/groups/212515712290/>

Läs mer om Zimbabwe och Sverige: <http://www.sida.se/OmVarlden/Varlden/Briefing/Svar-balansgang-for-Sverige-i-Zimbabwe/>

Franska bibliotek under ockupationen

FOTO: WIKIMMONS

Från 1720-talet fram till mitten av 1990-talet huserade Frankrikes nationalbibliotek på samma plats i kardinal Mazarins palats Hotel Nevers på Rue de Richelieu.

Under krigsåren 1940-1944 omvandlades och plundrades offentliga och privata bibliotek i Frankrike med benäget bistånd av troskyldiga bibliotekarier som var beredda att gå nazisternas ärenden och omforma och föröda landets minnesarkiv.

AV ÅKE ERLANDSSON

BAKGRUND. ÅREN 1940-44 var kurorten Vichy säte för den med Nazityskland samarbetsvilliga Vichyregimen. Efter Frankrikes kapitulation 1940 erhöll Philippe Pétain parlamentets fullmakt att ändra författningen. Tredje republiken ersattes av Den franska staten. Den nya

regimen var till sin karaktär reaktionär, korporativistisk, främlings- och judefientlig. Frankrikes stolta revolutionsdevis "frihet, jämlikhet, broderskap" ersattes med Vichyregimens motto "arbete, familj, fosterland". Press och bokutgivning censurerades i samma ärke-konservativa, främlingsfientliga anda. Marskalk Pétain: "Vi, Marskalk av Frankrike, chef för Den franska staten och ministerrådet, proklamerar, enligt 1941 års lag av den 2 juni, att alla av judisk härkomst skall anmäla sig till poliskommissariatet i bostadsorten för att erhålla sina insignier i form av en gul stjärna, med texten *Jude*, att synligt fästas på ytterkläder."

I juli 1940 – efter nederlaget i Sedan och tyskarnas ockupation av Paris och västra Frankrike – utsågs således fältmarskalken, "segraren vid Verdun", den åttiofyråriga Philippe Pétain till fransk statschef: "Kan jag inte längre vara ert svärd, så vill jag förbli er sköld",

deklarerade han. Metaforen är signifikativ. Någon sköld blev Pétain aldrig. Tvärtom skulle han och hans samarbetsregim vålla ändlösa tragedier, lidanden och mardrömmar. Ett femtiotal bibliotek raserades under tyska bombanfall. Under ockupationen deporterades sjuttiosex tusen franska judar – bl a bibliotekarier – till Auschwitz-Birkenau och andra förintelsläger. Endast 2500 av dem skulle återvända, märkta för livet. Traumat har initierat och samvetsgrant skildrats av den franska akademiledamoten, före detta europaparlamentarikern och inrikesministern Simone Veil i självbiografin *Une vie*. 1944, sexton år gammal, greps hon av ss i Nice, deporterades med föräldrar och syskon till koncentrationsläger. Modern dog i Bergen-Belsen, fadern och hennes bror försvann spårlöst. Frankrike har officiellt erkänt sitt ansvar för jude-deporteringen under ockupationen.

Fransmannen Claude Lanzmanns nio timmar långa dokumentärfilm *Shoah* (grek. Förintelsen) från 1985 är en enastående dokumentär som synliggjort Förintelsen och det ofattbara. Författaren och globetrottern Lanzmann (f 1927), son till judiska invandrare från Östeuropa, gick 1943 med i motståndsrörelsen, greps i Aix-en-Provence och var nära att bli arkebuserad men lyckades fly i sista stund. Omnämnas bör även Marvin Chomskys prisade film *Holocaust* (1978) om nazisternas jedeförföljelser. En själsfrände till Lanzmann var Romain Gary. I den självbiografiska boken *Promesse de l'aube* ("Löfte i gryningen") skildrar Gary sin karriär från fattig judisk invandrarpojke till fransk stridsflygare, diplomat och succéförfattare. 1941 anslöt han sig till general de Gaulle i London och organisationen Det fria Frankrike.

1972 utkom amerikanske historikern Robert Paxtons i flera avseende vägröjande verk *Vichy France, Old Guard and New Order, 1940-1944* (Barrie & Jenkins, 1972). Paxton, specialist på Vichyregimen och fascismen under andra världskriget, argumenterar övertygande för tesen att Vichy frivilligt och programenligt samarbetade med Tyskland, inte tvingades därtill av Hitler och ss. 2008 publicerade biblioteksexperten och konsthistorikern Martine Poulain en väldokumenterad specialstudie av de franska bibliotekens situation under ockupationen, *Livres pillés, lectures surveillés: Les bibliothèques françaises sous l'Occupation* (Gallimard, 2008). Att den tyska kulturimperialismen var ovevklig klargör även andra studier i ämnet.

Under krigsåren 1940-1944 omvandlades och plundrades offentliga och privata bibliotek i Frankrike.

FOTO: WIKIMMONS

Interiör från läsesalen i det gamla nationalbiblioteket på Rue de Richelieu.

Nazisterna avskydde som bekant böcker som pesten. Beryktat i modern tid är deras bokbål redan 1933 utför operan i Berlin. Den destruktiva kulturideologin anammades av Vichyregimen, och snart gjordes biblioteken till infernon för bokälskare. Den ultrakonservativa och antisemitiska tidningen *Action française*, som uppstod ur Dreyfusaffären, vann nya läsare. Troskyldiga bibliotekarier axlade Mefistofs mantel, var likt demoner beredda att omforma och föröda landets minnesarkiv. Martine Poulain redovisar att bakom den sobra atmosfären och tystnaden i nationalbibliotekets läsesalar doldes allmän resignation, kompromisser, men även halvkvädda uppror. Bibliotekariekåren skiljer sig härvidlag inte nämnvärt från övriga tjänstemannakårer. All opposition mot Vichyregimen och ockupationen var bannlyst, liksom antitysk litteratur. Inte olik andra yrkeskårer fanns vid de offentliga biblioteken en framträdande kollaboratör, nämligen Bernard Fay, 1940 utnämnd till administratör för Nationalbiblioteket. Han

”

Troskyldiga bibliotekarier axlade Mefistofs mantel, var likt demoner beredda att omforma och föröda landets minnesarkiv.

ersatte historikern Julien Cain, jude, som deporterades till Buchenwald. Tysklands utrikesminister Ribbentrop och hans franska drabanter klassade Faÿ som "patriot, monarkist och aktiv katolik". Själv presenterade sig Faÿ inför Nationalbibliotekets bibliotekarier i valda ordalag: "Jag har blivit utnämnd, eftersom jag har Markskalkens och tyskarnas förtroende." Han utsågs även till chef för franska säkerhetstjänsten (sss), en censurinstans. Drygt två miljoner böcker drogs in. En märklig och komplex person denne Bernard Faÿ: en intellektuell med bakgrund i franskt 30-tal. Religiös nit och maktlystnad gav efterhand upphov till fixa idéer och tvångstankar mot allsköns frimureri och dekadens. Till skillnad från flera notoriska kollaboratörer hade Bernard Faÿ ingen utbildning som germanist. Han beundrade amerikansk kultur, var professor vid Collège de France, översatte Gertrude Stein som han träffat i Paris. Efter krigsslutet dömdes han till livstids straffarbete men lyckades 1956, förklädd till katolsk präst, fly från fängelset in över gränsen till Schweiz. Senare publicerade han några gallsprängda essäer och ett antal biografier hos det franska förlaget Perrin, utgivare av bla nobelpristagaren François Mauriac, förgrundsgestalt inom katolska vänstern och aktiv i motståndsrörelsen.

Under Faÿs ledning blir Nationalbiblioteket ett instrument för samarbete med tyskarna. Faÿ förhandlar direkt med ss-ledningen, inte med Vichyambassadö-

ren, frankofilen Otto Abetz. Utan skrupler tillämpar Faÿ, liksom andra kolleger i fransk administration, antisemitiska och främlingsfientliga lagar. Han "arieserar" ledningen, rensar ut flera tjänstemän. Han vägrar judiska och mörkhyade läsare tillträde till biblioteket, berikar de nationella samlingarna med beslag gjorda i privatbibliotek, böcker tillhörande fransmän som frändömts sina rättigheter (judar, motståndsmän, frimurare, kommunister ...). Starka internkonflikter seglar även upp i Goncourtakademin. Skådespelaren Sacha Guitry och ett par andra jurymedlemmar rensas ut, anklagade för att inte ha tagit avstånd från ockupationsmakten. Direkt genant för Goncourtakademin blev "affären" Vintila Horia, belönad 1960 för *Dieu est né en exil* (Gud är född i landsflykt). Efteråt fick akademien klart för sig att han varit aktiv nazisympatisör och man tvingades dra tillbaka priset. En känd antisemit och nazisympatisör var fattigläkaren, den eminente författaren Céline, vilken tidigt hyllade Hitler som en framsynt general och statsman. Vid befrielsen 1945 avrättas många kollaboratörer. Philippe Pétain döms till döden, men straffet omvandlades av de Gaulle till livstids fängelse. Kvinnor, som sällskapet med tyska soldater, stämplas som förrädare, får håret avklippt. Mycket sopas under mattan, är tabubelagt och skrämmande. Bernard Faÿs namn och kollaboration faller snart i glömska.

I slutet av 1996 invigdes nationalbibliotekets nya byggnad – som också kallats för president Mitterands sista skrytbygge – vid Tolbiac på Seines västra strand. Böckerna förvaras i fyra bokformade höghus i glas medan läsesalarna ligger under jord. Det nya biblioteket har beskrivits som ett svårintagligt fort snarare än en byggnad för allmänt bruk.

Åter till privatbiblioteken. Nazisterna plundrade Léon Blums, Marc Blochs och andra kända motståndsmäns bibliotek. Författaren André Maurois, nära vän till de Gaulle, summerar lakoniskt: "Då Gestapo inte fann människan, tog de hennes bibliotek." Biblioteksexperten Martine Poulain redogör ingående för plundringen av privatsamlingar, vid Nürnberggrättegången underskattad till 550 000 volymer. I dag har drygt en och en halv miljon stulna böcker återfunnits. De större offentliga Parisbiblioteken hade redan 1939 forslat i väg sina mest värdefulla samlingar till de fria zonerna ute i landsorten.

I sin pionjärstudie lyfter sociologen Martine Poulain fram bilden av ett tyglat och skändat Frankrike, där man sökte tröst i verklighetsflykt och harmlöst tidsfördriv. På svarta marknaden slogs läshungriga kvinnor, till kilopriset på skinkan, om *Borta med vinden*, Margaret Mitchells romantiska succéroman, som utspelar sig i skuggan av amerikanska inbördeskriget. Ockupationen gjorde, menar Poulain, Frankrike till ett läsande land. Utgivningen av ny litteratur var av förklarliga skäl åsidosatt och bokhandelns utbud synnerligen påvert. Många sökte sig till bibliotek som inte skövlats, särskilt i geografiska områden som inte ockuperats. Om bokläsning hindras av censur eller rent materiella problem så finner många, inte minst flyktingar, offrens anhöriga och andra som märkts av kriget, en form av frihet i glömskan av krigets fasor. Om så blott för stunden. Ockupationen, som genom censur ville kontrollera

medborgarnas läsning, gynnade den paradoxalt nog.

Censur har alltid ökat aptiten för det förbjudna. Och manat till motstånd. Lyckligtvis fanns det, vilket bör poängteras, även modiga franska bibliotekarier som, inte utan risk, via hemliga nätverk förmedlade svartlistad litteratur.

Vad gäller andra världskrigets eko i franska romaner finns en uppsjö av vittnesmål omedelbart efter krigsslutet. Decenniet därefter är det förbluffande tyst. Kanske ville man, som Martine Poulain riktigt framhåller, bara glömma. Kanske fanns det alltför många lik i garderoben. Ett notabelt sådant: inför presidentvalet 1965 uppdagades att François Mitterrand hade samarbetat med marskalk Pétain i Vichy. Saken mörklades officiellt. En seglivad myt, eller skräda, gör även gällande att flertalet fransmän, i nära anslutning till Tysklands kapitulation den 8 maj 1945, hävdade att de deltagit aktivt i motståndsrörelsen.

Patrick Modiano, med judiskt påbrå, är en av de yngre romanförfattarna som, utan att ha upplevt epoken annat än indirekt, intresserade sig för ockupationstidens mer eller mindre obskyra händelser. Andra franska författare som på olika sätt skildrat människoöden och händelser under dessa stormiga krigsår är – för att bara nämna några som översatts till svenska – Simone de Beauvoir, Marguerite Duras, Romain Gary, Alexandre Jardin, Jacques Lanzmann, André Malraux, François Mauriac (Nobelpris 1952), Jean Rouaud och Françoise Sagan. ■

Skövde Högskolebibliotek 2011, Arkitekt Åsa Borgcrantz Blixt - Ritningen Arkitektbyrå AB

fo:ra Biblioteksmöbler för det moderna biblioteket

SSC Lindvalls 0923-797 31 www.foramobler.se Energivägen 11, 952 31 Kalix. Ett medlemsföretag i SSC

DANMARK

Danskt ordförandeskap

Den danska biblioteksvärlden markerade Danmarks ordförandeskap i EU med flera aktiviteter och projekt. En europeisk bibliotekskonferens i maj handlade om "Democracy development in a new media environment". Konferensen arrangerades av Kulturstyrelsen i samarbete med Danmarks Biblioteksforening och Biblioteksparaplyen, även om det formellt var EBLIDA (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations) och biblioteksstyrelsenätverket Naple som stod som värdar. Man diskuterade strategi för biblioteken i Europa i den digitala tidsåldern. Konferensen innebar samtidigt också ett jubileum för EBLIDA som grundades för 20 år sedan. Även Naple kunde fira sitt 10-årsjubileum. EBLIDA och Naple höll också möten var för sig innan den gemensamma konferensen. Det mesta handlade om digitala kulturaktiviteter och kultur-
arvsportalen Europeana. Ett av projekten är "Europeana 1914-1918" där privata medborgare i fem europeiska länder har uppmanats att inventera sina källare och förråd och ta fram vad de har av fotoalbum och föremål från första världskriget. Under våren arrangerades insamlingsdagar i England, Luxemburg, Irland, Slovenien och Danmark och fynden digitaliserades. I Danmark skedde insamlingen först i Sønderborg och spreds sedan till centralbiblioteken i hela landet. Nästa år uppmärksammas att det är 100 år sedan första världskriget bröt ut.

(www.db.dk, Bibliotek og Viden 2012:mars, m.fl.)

INDONESIEN

Barnbibliotek ger hopp

"The world is just a book away" heter ett projekt som har som mål att bryta fattigdom och arbeta för fred i utvecklingsländer genom att vända sig till barn och ge dem utbildning och framtidstro. Hittills har man bl a inrättat 49 bibliotek och två mobila bibliotek i Indonesien. Sedan 2009 har man nått över 27 000 barn på detta sätt. Dessutom har organisationen inrättat 26 föräldrabibliotek. Nästa år ska man också börja arbeta i Mexiko.

(www.justabookaway.org)

ISRAEL

Newtons skrifter

Samarbete när det gäller digitalisering av samlingar inom samma ämne sker ju ständigt mellan olika länder. Ett exempel är Isaac Newtons skrifter, som nu kan nås via Israels nationalbiblioteks webbplats. Isaacs Newtons teologiska skrifter har digitaliserats av Israels nationalbibliotek i samarbete med Newton-projektet vid Cambridge University. Det brittiska universitetet har Newtons vetenskapliga skrifter i sina samlingar medan samlingen i Jerusalem innefattar mysticism, analyser av heliga böcker, en beskrivning av det antika templet i Jerusalem samt spekulationer om världens undergång (enligt förutsägelse år 2060).

(American Libraries 2012:mars/april)

KINA

Kinesisk medicin

Kinas röst hörs alltmer i världen. Kinesiska örtmedicin och preparat når också västerlandet i växande omfattning. Hong Kong Baptist University har nu utvecklat två databaser som ger information dels om kinesisk medicinsk historia, dels om örtmedicin och preparat. Databaserna utvecklades för att förbättra undervisningen om metoder och användning av örter och andra växter. Databaserna är fria och vänder sig till förmedlare och forskare internationellt. Det är enligt uppgift första gången som denna information även ges på engelska.

(http://www.hkbu.edu.hk)

USA

Print on demand

Ett nytt print on demand-verktyg, "Espresso Book Machine" (EBM), invigdes nyligen på Brooklyn Public Library (filial till New York Public Library). I en invigningsceremoni fick inbjudna barn från Brooklyns Public School se Robert Louis Stevensons *Garden of Verses* tryckas.

EBM kan trycka 8 miljoner nätanslutna titlar på en mängd språk. Biblioteket är nu ett av flera dussin universitet, folkbibliotek och bokhandlar runt om i världen som kan erbjuda denna service, skriver American

Libraries. Men smakar det, så kostar det. Priset för en apparat är 125 000 dollar men Brooklyn Public Library behöver inte betala någonting. Företaget installerar och sköter EBM gratis. Användarna debiteras däremot och kostnaden varierar mellan 8,99 dollar (upp till 40 sidor) och 23,99 dollar (830 sidor) för copyrightsria böcker. För Brooklyn Public Library är det extra attraktivt att kunna trycka på många språk. Den mångskiftande befolkningen i Brooklyn talar fler än 130 språk och tendensen är att flera lever i hem där man inte talar engelska. Det som också kan göra print on demand-tekniken attraktiv för bibliotek är att den ger möjlighet för privatpersoner att mot en avgift trycka de egna verken och ansluta dem till EBM:s databas.

(http://americanlibrariesmagazine.org)

VATIKANSTATEN

Svåråtkomligt blir lättåtkomligt

Gamla ärevördiga Vatikanbiblioteket tar nu steget in i den digitala världen. Bodleian Library vid Oxford University och Vatikanbiblioteket, Biblioteca Apostolica Vaticana, har samlingar som kompletterar varandra. I ett gemensamt projekt ska nu de båda biblioteken digitalisera sina samlingar, främst grekiska manuskript, men också tidiga hebreiska böcker och böcker från 1400-talet. En donation från Polonsky-stiftelsen gör detta möjligt. De närmaste fyra åren ska de båda biblioteken digitalisera 1,5 miljoner sidor och samtidigt föra samman texter som har varit skilda åt i århundraden. De digitaliserade samlingarna kommer att bestå av tre delar: Grekiska manuskript, tryckta böcker från 1400-talet (eller inkunabler) och hebreiska tidigt tryckta verk samt manuskript. Två tredjedelar tas från Vatikanbiblioteket, övrigt material från Bodleian Library.

(www.guardian.co.uk, m.fl.)

I takt med tiden?

Projekt för att marknadsföra bibliotek har blivit allt vanligare. I uppsatsen *Att skapa bilden av biblioteket* ser Claes Karlsson projektet Futurum.kom som ett exempel på hur biblioteket slits mellan att bevara etablerade värden och att anpassa sig till en förändrad omvärld.

MED HJÄLP AV tidigare forskning sätter Claes Karlsson in de senaste årens många marknadsföringsprojekt i ett bredare sammanhang. Han refererar till den norske forskaren Ragnar Audunson som menar att det främst är externa faktorer som påverkar biblioteken, snarare än att biblioteken själva initierar utveckling.

Den yttre påverkan har varit omfattande de senaste decennierna. Många av de värden som biblioteken tidigare vilat på har tonats ned i dagens mer marknadsliberalt inriktade samhälle. Det är inte längre självklart att biblioteket ska stå för upplysning och bildning och tanken om att biblioteket ska sprida "god" litteratur har fått stå tillbaka för en mer individuell och efterfrågestyrd informationsförmedling. Till detta kommer ett förändrat medie- och kommunikationslandskap. Bibliotekarierna är inte längre ensamma experter på informationssökning. Biblioteken är inte unika leverantörer av litteratur och information på samma sätt som tidigare.

Dessutom har den lokala kulturpolitiken allt mer kommit att handla om att med hjälp av olika kulturverksamheter sätta orten på kartan. Inte sällan väljer man då att framhålla andra aktiviteter än bibliotek. Bibliotekets legitimitet bottnar till stor del i att det är ett öppet rum avsett för alla och att det är "vanligt". Sådana värden kan uppfattas som för otydliga och allmänna för att de ska betraktas som användbara i konstruerandet av en lokal profil.

Bibliotek som ställs inför yttre krav på förändring kan enligt Audunson välja att reagera med konservatism eller anpassning. Förändringsprocesser på bibliotek – liksom i många andra organisationer – präglas ofta av tröghet. Det finns en strävan efter att bevara organisationens verksamhet och eventuella förändringar sker

långsamt. Exemplet marknadsföring visar tydligt hur biblioteket slits mellan viljan att bevara traditionella värden och kraven på omställning.

Futurum.kom är ett samarbete mellan Regionbibliotek Kalmar och Länsbibliotek Syd-

ost. 25 folkbibliotek i Kalmar, Kronobergs och Blekinge län deltar. Det övergripande syftet är att "skapa bilden av biblioteket som ett kreativt nav för upplevelser, kunskap och information i lokalsamhället och som en demokratisk arena för alla." Man vill öka intresset för biblioteken, skapa ett gemensamt varumärke och stärka bibliotekens kompetens inom området extern marknadskommunikation.

Rent praktiskt har man genomfört dialogseminarier där all personal haft möjlighet att medverka. Fyra kärnvärden har identifierats ("lyhörd", "kompetent", "kreativ" och "engagerad"), liksom sex målgrupper (bokälskaren, den digitalt nyfikne, småbarnsföräldern, den oerfarne, tonåringen och den vuxenstuderande). En kampanj, *Låna dig rik*, med bland annat kampanjmaterial och logotyp har tagits fram.

Claes Karlsson har intervjuat åtta bibliotekarierna vid två av de bibliotek som deltar i projektet. Bibliotekarierna upplevde inledningsvis ett behov av förändring och välkomnade ett mer utåtriktat arbetssätt. Däremot har det funnits ett motstånd bland vissa medarbetare. Några av projektets begrepp var laddade – orden kund, marknadsföring och varumärkesarbete uppfattades av vissa som kontroversiella:

"Många har vänstersympatier och tycker att när man börjar prata om marknadsföring att det är ingenting som vi ska hålla på med, det är liksom Coca Cola. Det är kommersiellt, det ska vi inte hålla på med. Och om man ser det så, då tycker ju inte jag det heller. Men så ser inte jag på marknadsföring. Jag ser marknadsföring som information. Ordet kommunikation är egentligen mycket bättre och passar bättre på bibliotek."

Citatet är ett exempel på hur man reagerade på yttre impulser med konservatism eller anpassning. Några avvisade de nya tankarna, medan andra försökte möta omställningen genom att omarbete begreppen så att de blev användbara i den egna verksamheten.

Att börja arbeta med uttalade målgrupper upplevdes i början som ovant. Flera av de som intervjuats satte ord på att man inom biblioteksvärlden gärna vill erbjuda allt till alla och därför sällan tänker i termer av uttalade grupper. Att vända sig till en särskild grupp upplevdes som att utestänga andra. På det ena biblioteket hade ➔

Claes Karlsson:

**Att skapa bilden av biblioteket.
Åtta bibliotekariers upplevelser
av deltagandet i projektet Futurum.kom**

UPPSALA UNIVERSITET, 2011.

→ man inte alls arbetat med målgrupper tidigare och för dem var förändringarna större. Som en av de intervjuade säger:

”Ett forskningsbibliotek är till för de personerna med de behoven – är man ett folkbibliotek så ska man ge nånting till precis alla på nåt sätt. Så det var också ett nytt sätt att tänka, det här att jaha, men vi har målgrupper”.

Konkret har man som en följd av Futurum.com börjat arbeta med målgrupper i särskilda riktade kampanjer. Även hemsidan har förändrats:

”Vi har ju... varit till för alla, och vår hemsida ska vara till för alla, men det har vi börjat kolla på nu också, att vi ska försöka se mottagaren också. Så målgruppsarbete tror jag är bra och spännande och vi har inte jobbat med det alls här.”

De intervjuade medarbetarna var i det stora hela positiva till Futurum.com, men såg ibland inga stora konkreta förändringar. Man tyckte däremot att det var bra att få tid att reflektera, sätta ord på det man funderat på och tillsammans diskutera för vem man finns till. De flesta menade också att de blivit mer medvetna om kommunikationens betydelse. De fyra kärnvärden som formulerats uppfattades som positiva, även om de kanske inte använts så ofta i den dagliga verksamheten.

Karlsson menar att projektet lett till en ökad kommunikativ medvetenhet. Projektet är enligt honom en del av en rörelse från en bibliotekscentrerad och reaktiv hållning till en brukarorienterad och aktiv inställning. Det var förstås inte något helt nytt, men författaren menar att det under projektet skedde en uppvärdering och professionalisering av synsätten. Överhuvudtaget verkar de största förändringarna ha ägt rum på det mentala planet. Förändringarna uppfattades som viktiga och välkomna, men också utmanande. Ett av uppsatsens viktigaste resultat är att reflektion och anpassning till en ny omvärld måste ges utrymme på arbetsplatsen och tillåtas ta tid i anspråk.

BiblioteksGUIDE i mobilen

WAGNER

www.wagnerform.se

Krönika

Erik Stattin

Startup-biblioteket

Jag läste nyligen en artikel om ekonomiprofessorn Clay Christensen. Förutom att vara djupt troende mormon, och numera också lidande av sviterna efter en stroke, är hans bok *The Innovator's Dilemma* från 1997, något i det tysta, en av de mest inflytelserika böckerna de senaste 15 åren.

Hans insats består i att beskriva hur traditionella företag och offentliga verksamheter ”löses upp” när nya produkter och tjänster ställer saker på ända genom att ersätta gamla, men förfinade, sätt att jobba. Se bara på hur mobilkameran, trots att den tar bilder av sämre kvalitet, i mångt och mycket ersatt såväl fickkameror som systemkameror. Folk nöjer sig med sämre, har det chockerande nog visat sig.

Christensens idéer om ”disruptive innovation” har blivit mainstream och numera anammar företag världen över, med blandat resultat, olika sätt att förekomma uppstickare som försöker göra deras produkter överflödiga.

Biblioteksvärlden är full av exempel på hur verksamhet har blivit upplöst de senaste åren: storskalig digitalisering av böcker, e-böcker, Open Access, sökmotorer vs. databaser, till och med biblioteksrummet överges av studenterna, till förmån för mer attraktiva miljöer. Också i Sverige, men framför allt på annat håll i världen där man anser att bibliotekstjänster utförs om inte bättre så åtminstone billigare av andra, ser vi nedskärningar i bibliotekssektorn. Bibliotek är mer sårbara än någonsin.

Många har ju insett detta och jobbar aktivt med att möta nya utmaningar. Men fronterna man måste kriga på är så många att den mest ambitiösa organisation snabbt finner sig omringad av konkurrerande verksamheter utanför biblioteksvärlden.

Men det finns fortfarande många saker som är outforskade, och frågan är hur man gör det bäst. En stark rörelse är t ex ”Evidence-based librarianship”, med egna konferenser, metoder och litteratur. Ett pragmatiskt möte mellan teori och praktik – empiriska undersökningar ska ersätta magkänslan och gamla tumregler. Men att göra något nytt och unikt – och se på problemen på ett nytt sätt – kräver också nya sätt att tänka.

Jag skulle därmed vilja slå ett slag för ”startup”-biblioteket som idé. Jag tror att ärevördiga institutioner, också i offentlig regi, har massor att lära av hur man tänker och skapar innovativa tjänster genom att kika på hur startup-företag jobbar.

I den digitala världen är dessa företag de mest eftertraktade – en storslagen idé, några personer som vet hur man genomför den och som jobbar i team mot en vision. De är ofta lätttrörliga, ”magra” och kan snabbt ställa om sin verksamhet när man märker att man är på fel väg. Metodiken präglas av att bygga, testa, göra om, utvärdera, dra lärdom och förfinas – ta små steg och anpassa verksamheten allt eftersom.

Poängen för ett bibliotek att tillägna sig startup-filosofin är inte nödvändigtvis att uppfinna digitala produkter eller tjänster eller att leka företag, utan att anamma ett sätt att tänka och skapa en kultur. En kultur där framtiden är formbar och där det är tillåtet att prova många idéer. En där man får ta sig an de stora och ofta komplexa problemen med en ny sorts entusiasm. Inte bygga bättre dammsugare utan fixa renare golv, som någon uttryckte det.

Det värsta med startups är att de ofta misslyckas. Har vi som bibliotek råd att göra det? Utan tvekan måste vi lära oss att misslyckas, framför allt fortare. Genom att testa fler idéer, utvärdera dem tidigt och satsa på de som verkar ha bäring, blir misslyckanden lättare att klara av.

Nästa studiebesök kanske kan gå till ett lokalt teknikföretag bestående av 20-nåntingare som just satt spaden i marken.

Päivi Almgren & Päivi Jokitalo **Biblioteket i världen: en inspirationsbok**

BTJ, 2011

Trendspaning på bibliotek är ett angeläget men många gånger eftersatt ämne. Omvärldsbevakning, visst – men det kan vara svårt att se förbi det som pågår utanför den egna upptrampade stigen. Sociala medier

har visserligen breddat vår omvärld men det är inte alltid det finns kraft och ork att följa med i allt det man skulle önska. Detta behov kan tacklas på flera olika sätt, allt från att lägga upp en omfattande systematisk bevakning som man aldrig har tid att följa upp, till att då och då sätta upp fingret och känna av hur vinden blåser.

Författarna till *Biblioteket i världen – en inspirationsbok* har valt det sistnämnda: att leta reda på aktuella exempel från jordens alla hörn, främst USA, Storbritannien och Norden – och beskriva dessa med syfte att inspirera och glädja andra.

Författarna är två personer med erfarenhet av biblioteksutveckling på nationell nivå i Finland men även med god inblick i bibliotekens vardagliga verksamhet. Nu har de genomlyst biblioteksvärlden utanför sitt lands gränser och funnit en uppsjö goda exempel på hur biblioteken (främst folkbiblioteken) kan bli tydligare och få en mer självklar plats i samhället.

På ett lättamt och trevligt sätt presenterar de marknadsföringsmetoder och utvecklingsprojekt, bl a hur man knyter användarna till sig och hur bibliotek kan vara samarbetspartners med andra aktörer än de gängse. Ambitionen är inte att samlingen exempelvis ska vara heltäckande eller ens den allra bästa. Författarna har snubblat över och valt ut det som intresserat och berört dem. Till sin hjälp har de haft Twitter, Facebook, webbplatser, konferenser och egna möten. Exempelen är korta och vardagliga och inget av projekten presenteras helt grundligt.

Resultatet har blivit en rolig bok som gärna får ligga på nattduksbordet! En del exempel känns halvt galna, andra har vi mycket att lära av. Eller vad sägs om New York Public Libraries som tog hjälp av sina användare med hopp om att begränsa

kommande nedskärningar. I en kampanj uppmanades stadsborna att på en överenskommen dag ringa, mejla och skicka vykort till stadens beslutsfattare för att protestera mot förändringarna. Mallar till samtal och mejl låg på bibliotekets webbplats vilket resulterade i att 4 000 vykort och 130 000 e-postmeddelanden kom in. Ett läsmaraton direktsändes i 24 timmar med mottot ”We will not be shushed” (kan fortfarande ses på webben) och i sann amerikansk anda donerade stadsborna pengar till sitt bibliotek. Vad blev då resultatet av denna kampanj? Läs själva!

HELENA KETTNER RUDBERG
Sjukhusbiblioteken i Sörmland

Nan Dahlkild **Biblioteket i tid og rum: arkitektur, indretning og formidling**

DANMARKS BIBLIOTEKSFORENING, 2011

Den här boken torde sakna motstycke. Det är en dokumentation av biblioteksarkitekturen från antiken till dags dato. Med fokus på 1900-talets danska folkbibliotek, men med utblickar

till Norden och övriga världen. De danska forskningsbiblioteken finns också med, om än i mindre omfattning. Ett bildflöde illustrerar utvecklingen från bibliotekskatedral till kunskapsstempel, till biblioteket som samhällets vardagsrum och kulturpalats och fram till de senaste årtiondenas arkitektoniska biblioteksskapelser. Men det fina i kråksången är att biblioteksarkitekturen placeras i ett socialt, ideologiskt, utbildnings- och kulturpolitiskt sammanhang. Det är en insiktsfull och spännande historia, som tar andan ur läsaren. Det är bara att kapitulera.

Man får följa hur utformningen av biblioteksbyggnaden påverkas av det framväxande välfärdssamhället, demokrati-strävandena och idéerna om att kunskap ska vara tillgänglig för alla. Parallellt pågår en medieutveckling som förskjuter tyngdpunkten från förvaring och läsning på plats till utlåning och öppna hyllor. Vid mitten av 1900-talet vidgas biblioteksbegreppet och folkbiblioteket blir kulturhus. Mot millennieskiftet blir biblioteket virtuellt.

Samlingarna är inte längre bundna till biblioteket och utnyttjandet är inte längre bundet till platsen. Paradoxalt nog: samtidigt som väggarna rivs (i bildlig bemärkelse) blir byggnaden allt mer spektakulär och de bibliotek som uppförs runt millennieskiftet tar form av ”arkitektoniska ikoner”. Ett exempel är Den Sorte Diamant som öppnade portarna 1999.

Under 1800-talet och det tidiga 1900-talet kom influenserna framför allt från USA. Med Carnegiebiblioteken och de stora amerikanska stadsbiblioteken, t ex Boston Public Library, som förebilder. Public Library-idéerna banade väg för en ny bibliotekssyn. Idén om öppna hyllor fick genomslag. Under 1950- och 1960-talen vände strömmen då biblioteksfolk, inte minst från Storbritannien, vallfärdade till Skandinavien för att inspireras (och bedåras) av de ljusa och vackra biblioteksbyggnaderna.

Dansk folkbiblioteksutveckling är en success story. Förklaringen är enkel. Dansk folkbibliotekspolitik har, till skillnad från på många andra håll, baserats mindre på munväder och mer på hands on. Folkbiblioteksrörelsen har vilat på en solid politisk/ideologisk grund. Folkbibliotekens kunskapsförmedlande uppgift har framhållits som en viktig komponent i ett demokratiskt samhälle, med följd att biblioteksutbyggnaden har kunnat ske målmedvetet och metodiskt. 1920 års bibliotekslag, med bestämmelser om bidrag för bibliotekslokaler, hade en gynnsam inverkan på byggandet. Lagen 1964 öppnade för en utvidgning av biblioteksbegreppet. Biblioteken skulle nu också svara för kulturförmedling, t ex utställningar och programverksamhet. Något som sätter spår i biblioteksarkitekturen. Den folkbiblioteksmyndighet (Statens bibliotekstilsyn) som inrättades år 1920 har varit en viktig drivkraft, inte minst under dess förste direktör, den legendariske Thomas Døssing. Døssing var biblioteksdirektör åren 1920–1942. Han anklagades 1942 för bl a antitysk propaganda och dömdes till fängelse. Han sattes senare i husarrest och flydde 1944 till Sverige. Under hans ”frånvaro” förordnades Robert L. Hansen för att upprätthålla ämbetet. Hansen utsågs senare till biblioteksdirektör.

Døssing, och senare Hansen, bidrog aktivt till att frågan om folkbiblioteksbyggnadens utformning och placering fick stort utrymme i biblioteks- och samhällsdebatten. Nya bibliotek presenterades →

→ och bedömdes fortlöpande i Danmarks Biblioteksforenings tidskrift Bogens Verden. Anmälningarna var överlag entusiastiska. Under 1970-talet ändrades emellertid tonen. Den radikala bibliotekspressen rasade nu över kostsamma prestigebyggen, som ansågs gå ut över verksamheten. Tex avfärdades biblioteket i Rødovre, som invigdes 1970, som "Et nydeligt ørkenfort som ramme om nobel kedsommelighed".

Det är inte lönt att ens försöka sammanfatta presentationerna av de otaliga biblioteksbyggnader som exemplifierar olika decenniernas biblioteksideal: stort och stiligt – lågt och platt – vardagsrum eller institution. Dessutom framkallar knappast Nyborg, Holstebro, Randers, Ålborg etc. några associationer bland svenskt biblioteksfolk. Men jag kan inte låta bli att lyfta fram två exempel. Det första är "Stationsbyens bibliotek".

I samband med Århusutställningen 1909, som i första hand var en industriutställning, lyckades biblioteksföreträdare få med folkbiblioteket på ett hörn. En strategisk insats som visar hur danskt biblioteksväsen förstått att ta plats i samhällsplaneringen. De framväxande stationssamhällena ansågs vara i behov av en mer genomtänkt utformning och arkitektur. Som en kulturpolitisk manifestation uppfördes vid utställningen ett mönsterbibliotek i skala 1:1 (biblioteket hade öppna hyllor). Mönsterbiblioteket blev framöver stilbildande för de folkbiblioteksbyggnader som uppfördes i de mindre stationssamhällena. Självklart med placering mitt i byn. Vid Århusutställningen hölls också det första allmänna biblioteksmötet, där överbibliotekarien Langes tal kom att betraktas som mötets viktigaste begivenhet. Lange (som var överbibliotekarie vid Det Kongelige Bibliotek) drog upp riktlinjerna för den framtida folkbiblioteksstrukturen, bl a centralbiblioteksreformen. Talet fick stor betydelse. Vid sidan av Langes tal behandlades under mötet även frågor om barnbibliotek – och öppna hyllor.

Det andra exemplet, Fredriksbergs bibliotek, är en kontrast till stationssamhällets småskaliga biblioteksbyggnad. Biblioteket invigdes 1935 och blev därmed Danmarks då största folkbiblioteksbyggnad (senare refererad till som "Fredriksbergsmodellen"). Fredriksbergs bibliotek är en modern variant av kunskapstemplet. Byggnaden är monumental, men framför allt ele-

gant. Biblioteket domineras av den stora utlåningshallen med gallerier. Signalerna från Amerika om rationalisering av arbetsprocesserna hade nått Danmark. Och Døssing hade 1933 hållit ett tal om "Rationalisering i Biblioteker". Rationaliseringsidéerna omsattes i Fredriksberg i praktiken. Tex genom rationella och arbetsbesparande lösningar som en gemensam expedition för information och utlåning. Fredriksbergsbiblioteket förväntades bli förebild för kommande biblioteksbyggnader. Men av olika yttre omständigheter fick modellen inte så stort genomslag som den förtjänade. Kriget kom emellan och efter kriget blåste andra vindar. Fredrikbergsmodellen fick viss spridning i Sverige, där det nya stadsbiblioteket i Halmstad, som invigdes 1953, var en mindre Fredriksbergskopia.

Gemensamt för de danska bibliotek som uppförts under de senaste cirka hundra åren är att det är gediget, smakfullt och snyggt. Så har man också haft tillgång till världsledande (danska) biblioteksarkitekter: Erik Möller, Flemming Lassen, Arne Jacobsen och senare Henning Larsen. Biblioteksinredningen har inte sällan signerats Hans J Wegner eller Arne Jacobsen.

Har då inte boken några brister? Nä, egentligen inte. Men om man ändå skulle ha en önskan så vore det att det hade varit intressant med ett resonemang kring problematiken när de arkitektoniska mästerverken åldras. Hur har de stått sig och hur kommer dagens spektakulära biblioteksbyggen att kunna anpassas till en verksamhet i förändring? Kommer de att tåla om- och tillbyggnad? Eller blir de monument över framstående arkitekter? Vad tar man sig till med ett urvuxet Aalto- eller Asplundbibliotek? Ja, i det senare fallet, just ingenting. Asplunds skapelse på Sveavägen i Stockholm har, med benäget bistånd av kommunalpolitiskt vankelmod, blivit en tvångströja. Jag ser fram emot att Dahlkild återkommer med en lika kunig och insiktsfull bok i det ämnet. Frågan kommer knappast att sakna relevans när millennieskiftets skapelser uppnår medelåldern. Men den här invändningen förtar på intet sätt helhetsintrycket. Boken är värd varenda en av de 350 danska kronor som den kostar.

BARBRO THOMAS

F.d. biblioteksråd vid Kungliga biblioteket

Notiser

Gunnar Sahlin ny i Axiells styrelse

VID ÅRSSKIFTET tillträdde Joel Sommerfeldt som ny vd för Axiell Group och i samband med detta flyttade huvudkontoret till Lund och en delvis ny ledningsgrupp för bolaget började jobba tillsammans.

Nyligen valdes ett antal nya styrelsemedlemmar in i Axiells olika styrelser, däribland två aktörer från bibliotekssektorn: Gunnar Sahlin, tidigare riksbibliotekarie och chef för Kungliga biblioteket i Stockholm, är ny ordförande i styrelsen för det svenska bolaget och är även ledamot i styrelsen för Axiell Group;

I den danska styrelsen kommer Lars Bjørnshauge att sitta med som ordinarie ledamot. Lars Bjørnshauge är bl a SPARC's Director of European Library Relations och var tidigare överbibliotekarie vid Lunds universitetsbibliotek.

Andra nya namn hos Axiell är Pontus Bodellsson, vd för Helsingborgs Dagblad, ny ledamot i Axiell Groups styrelse samt Kristian Nyman som tillträder som ordförande i den finska bolagsstyrelsen. Kristian Nyman har en lång erfarenhet från teknisk handel och verkade hela 1990-talet som företagsledare inom denna bransch.

Axiell är ett IT-företag som utvecklar och levererar avancerade system och tjänster för bibliotek, arkiv, museer och skola. Bolaget har ca 230 anställda i Sverige, Finland, Danmark och England varav ca 60 personer sitter i Lund. Inom sitt område är Axiell en av de fem största aktörerna i världen. **HZ**

Utställning av bidragen till det nya biblioteket i Helsingfors.

Framtidens bibliotek

I **HELSINGFORS** är man i färd med att planera framtidens bibliotek. Arkitekturtävlingen "Metropolens pulserande hjärta" för Centrumbiblioteket har väckt stort intresse på olika håll i världen och över 530 bidrag hade skickats in till tävlingen. Domarna har inlett sitt arbete och väljer ut 6-8 tävlingsbidrag som går vidare. Dessa förslag offentliggörs uppskattningsvis i september-oktober 2012. Resultatet av tävlingen blir klart om ett år, i juni 2013.

Centrumbiblioteket byggs i området kring Tölöviken. Målet är att skapa en levande, funktionell och mångsidig mötesplats – ett framtidens bibliotek – för människor samt en energieffektiv märkesbyggnad. Centrumbiblioteket ska rymma en salig mix av bildning, kultur och underhållning. Den fysiska byggnaden på cirka 10 000 m² rymmer även det digitala biblioteket som ger service till användarna både i rummet och på nätet. I biblioteksbyggnaden ska den nya tekniken ge synlighet åt nättinnehållet i nära anslutning till traditionellt material.

Utöver den egentliga biblioteksverksamheten tillhandahåller byggnaden lokaler för evenemang, stadsbornas egna projekt och deltagande.

Invgivningen av biblioteket är planerad till juni 2017, kostnaden beräknad till närmare 70 miljoner euro. Det kommer att finnas 150 000 böcker, 900 årgångar tidskrifter och dagstidningar och 40 000 stycken musikmaterial. Öppettiderna kommer att vara generösa både på vardagar och helger – man räknar med 5 000 besökare per dag och 1,5 miljoner besökare per år.

HZ

Bibliotekarier till ALMA-juryn

TRE NYA ledamöter har utsetts till att ingå i juryn för ALMA-priset, Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne. Ledamöterna är litteraturpedagogen och barnbibliotekarien Annika Edlund vid Grubbibiblioteket i Umeå, Henry Ascher, barnläkare och professor i folkhälsovetenskap och gästlärare vid Sahlgrenska Akademien i Göteborg och Mats Kempe som är anställd vid Barnängens världs-bibliotek i Stockholm.

De tre nya ledamöterna ersätter litteraturkritikern Birgitta Fransson, skribenten Ulla Lundqvist samt barnläkaren Lars H Gustafsson vars mandatperiod går ut i sommar.

Juryn för Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne består av tolv ledamöter och utses av Kulturrådets styrelse.

ÅE

Nominerade till Årets bibliotek

HALLUNDA BIBLIOTEK, Sjukhusbiblioteken i Sörmland och Bibliotek Värmland är nominerade till Årets bibliotek 2012. Vinnaren kommer att presenteras under Bok & Bibliotek senare i höst. Priset delas ut av DTK.

Hallunda bibliotek nomineras till Årets bibliotek för sitt målmedvetna målgruppsorienterade arbete som haft en betydelsefull roll i lokalsamhället. Personalen deltar kontinuerligt i utvecklingsarbetet som bland annat lett fram till den internationella bokmässan.

Sjukhusbiblioteken i Sörmland nomineras för sitt tydliga strategiska utvecklingsarbete med att ge forskare, studenter, patienter, anhöriga och personal relevant medicinsk information. En särskild eloge för det sätt som bibliotekariernas kompetens används för att hjälpa patienter att källkritiskt värdera medicinsk information på nätet.

Bibliotek Värmland nomineras bland annat för att man visar vad samarbete mellan bibliotek inom en region kan betyda för samhällsutvecklingen. Ett exempel är det strategiska sätt som Bibliotek Värmland sökt, fått och använt EU-kompetensmedel för.

Priset består av ära, 20 000 kronor samt ett konstverk.

Årets jury: Karin Linder, DTK:s förbundsordförande och juryns ordförande, Urban Björstadius, journalist och programledare, Gunilla C Carlsson, kulturutskottets ordförande, Margareta Lundberg Rodin, prefekt Bibliotekshögskolan Borås, Gunilla Herdenberg, riksbibliotekarie och Lena Sundberg, bibliotekarie Malmö stadsbibliotek.

Förra året blev Internationella biblioteket i Stockholm Årets bibliotek.

ÅE

Nu som lättläst!

Boken om Zlatan

Nu blir succéboken
Jag är Zlatan Ibrahimović
lättläst och tillgänglig för
ännu fler läsare.

Med egna ord berättar
Zlatan om kampen och
kickarna, intrigerna och
livet som en av världens
bästa fotbollsspelare.
Du möter också människan
bakom attityden
– men gåtan Zlatan finns
fortfarande kvar.

Jag är Zlatan i lättläst
version finns att beställa
från 15 juni.

Jag är Zlatan • Zlatan Ibrahimović • David Lagercrantz
Återberättad av Mats Wänblad • ISBN: 978-91-7053-395-2

LL-FÖRLAGET

www.ll-forlaget.se

Notiser

Bokjuryns vinnarböcker

DRYGT 31 000 barn och ungdomar i Sverige har röstat fram sina favoritböcker från förra årets utgivning. Övernaturliga händelser, häxor, spöken, modiga djur och mysterier lockar till läsning. Vinnarna är:

Talon – den modiga dinosaurien av Paul Geraghty (bilderböcker 0–6 år).

Simborgarmysteriet av Martin Widmark och Helena Willis (kapitelböcker 6–9 år).

Rum 213 av Ingelin Angerborn (kapitelböcker 9–12 år).

Cirkeln av Mats Strandberg och Sara Bergmark Elfgren (ungdom).

Hundar som jobbar av Ulrika Nulty och Jens Ahlbom (fakta).

Amulett 1 Stenväktaren av Kazu Kibuishi (serier).

Bokjurn är en nationell omröstning där barn och unga upp till 19 år varje år röstar fram sina favoritböcker i föregående års utgivning. Läsfrämjande aktiviteter kopplade till Bokjurn pågår på skolor och bibliotek under hela året. Bokjurn drivs av Barnens bibliotek och Kultur i Väst på uppdrag av Kulturrådet

ÅE

Stöd till e-bokutgivning...

I **VÅRAS** delade Kulturrådet för första gången ut nästan en halv miljon kronor i stöd till utgivning av e-böcker ur förlagens befintliga bokkataloger.

Bakgrunden är att regeringen i slutet av 2011, med utgångspunkt i ett förslag från litteraturutredningen, beslutade om en satsning under 2012 i syfte att stärka litteraturens ställning, öka läsandet och lyfta fram kvalitetslitteratur.

Beslutet gör det möjligt att under en försöksperiod ge bidrag till kvalitetsutgivning av e-böcker från förlagens befintliga katalog av tryckta titlar.

Stödet till e-boksutgivning omfattar en miljon kronor för 2012.

I denna första fördelning av e-boksstödet (en halv miljon kronor) blir ett hundratal titlar inom skön-, fack- samt barn- och ungdomslitteratur tillgängliga som e-böcker.

Av det trettiotal förlag som sökt stöd fick tolv förlag sina ansökningar beviljade. Kulturrådet har prioriterat förlag vars ansökningar innehåller "ett balanserat, kvalitativt och genomarbetat urval av titlar utifrån en rimlig budget". Ytterligare en förutsättning för att få återutgivningsstöd i e-boksform är att den tryckta titeln utkommit på svenska före den 1 januari 2011.

Till de förlag som fick mest stöd hör Modernista, 72 000 kr, E-Leopard Förlag AB, 60 000 kr, Kabusa Böcker, 57 400 kr och Bakhåll 50 000 kr. Lite mindre fick förlag som Ersatz, 28 000 kr, Karolinska Institutet University Press, 16 000 kr och Sekwa förlag, 20 000 kr.

Förlag som Bonniers, B.Wahlströms, PenguinComics och de andra som sökte men inte beviljades stöd får en ny chans i höst då en ny omgång av den andra halvan av bidraget ska utlysas.

ÅE

...och till läsfrämjande

Kulturrådet har också fördelat 1 miljon kronor i stöd till studieförbund och folkbibliotek i samverkan. Pengarna ingår i den pott om 3 miljoner kronor som regeringen på initiativ av Litteraturutredningen har beslutat satsa på litteratur och läsfrämjande i nya former under 2012.

Medel har beviljats till tre projekt som bedöms vara tillräckligt omfattande för att göra avtryck och som är förankrade på regional nivå. Dessa är:

Länsbiblioteket Gävleborg Uppsala samt Sandviken och Uppsala läser och berättar, som får 300 000 kronor; Länsbiblioteket Västernorrland som får 350 000 kronor för LÄSBRYGGAN – ett samarbetsprojekt mellan bibliotek och ABF Västernorrland, samt Regionbibliotek Stockholm som får 350 000 kronor i bidrag för projektet Ombud i läsningens tjänst.

Folkbibliotek och studieförbund – som är de stora aktörerna när det gäller läsfrämjande utanför skolan – har som gemensam målgrupp ovana läsare. Litteraturutredningen menar att samverkan dem emellan är svagt utvecklad och vill därför stödja nya former och strukturer för samverkan.

I samma veva fördelades också – enligt Litteraturutredningens intention – 1 miljon kronor till litterära evenemang för bokhandlar.

HZ

Ny överbibliotekarie i Göteborg

MARGARETA HEMMED blir ny överbibliotekarie vid Göteborgs Universitetsbibliotek. Hon fick jobbet i konkurrens med tre andra internsökande manliga kandidater.

Det har tagit tid att hitta en ny överbibliotekarie i Göteborg efter Agneta Olsson som gick i pension i maj. I slutspurtens sökte några nya kandidater jobbet.

58-åriga Margareta Hemmed arbetar idag som bibliotekschef för Centralbiblioteket vid Göteborgs universitet. Hon kommer ursprungligen från Uppsala där hon tog sin examen.

I valet mellan att bli journalist eller bibliotekarie, valde hon bibliotekarieutbildningen på BHS. Som nybakad bibliotekarie i Borås 1990 styrde hon stegen mot stadsbiblioteket i Uddevalla. Där arbetade hon under en tioårsperiod.

– En väldigt skojig och lärorik tid där vi samarbetade i nätverk med bland annat Sveriges Radio, berättar Margareta Hemmed.

Efter tiden i Uddevalla har hon mestadels arbetat som chef inom både statliga och kommunala bibliotek och sedan 1999 på olika chefsposter inom Göteborgs universitetsbibliotek.

Vad blir den stora utmaningen som överbibliotekarie?

– Ekonomin. Sedan är det paradigmskiftet att gå från det tryckta till det digitala och att forma en organisation som jag är övertygad om kan komma att vara lyhörd för det digitala bibliotekets utmaningar. För jag tror att det kommer att vara normen där det tryckta snarare kommer att involveras.

Håkan Carlsson är tf överbibliotekarie t o m 1 juli.

ÅE

KB utvärderar analys

KB DELAR inte Statskontorets bedömning att det nationella uppdraget behöver avgränsas, inte heller att KB:s digitaliseringsverksamhet saknar struktur och strategi.

Det är några av de slutsatser som framkommer i KB:s utvärdering av Statskontorets myndighetsanalys. Utvärderingen är en sammanställning av handlingsplan samt sammanfattande kommentarer och iakttagelser.

Det utvidgade uppdraget är redan tydligt avgränsat, menar KB. Och påståendet att digitaliseringsverksamheten skulle pågå utan plan, anser KB vara missvisande. Däremot delar man Statskontorets synpunkt att webbgrenssnitt för tillgängliggörande av material saknas.

I utvärderingen skriver KB bl a att man delar flera av Statskontorets synpunkter när det gäller organisationen (bl a överlappningar och otydlig ansvarsfördelning mellan olika avdelningar) men framhåller att 2011 års arbetsmiljöronder visar att samarbeten mellan avdelningar och enheter har förbättrats.

Riksbibliotekarien pekar på fyra områden som framför andra ska hanteras under året:

- It-verksamhetens tillfälliga organisation
- Den publika verksamheten

- En översyn av Forskningsavdelningen är redan genomförd
- Nationell samverkans tillfälliga organisation

Beslut om eventuella organisatoriska förändringar angående dessa verksamheter påverkar hela myndigheten.

En viktig del i KB:s utvärdering/handlingsplan handlar om ekonomin där myndigheten kommenterar Statskontorets påpekande om att "KB trots ekonomiska bidrag för digitalisering inte lyckats skapa tillräckliga ekonomiska förutsättningar för verksamheten". Statskontoret efterlyser en långsiktig planering och budgetering av verksamheten utifrån de ekonomiska ramar som riksdag och regering beslutat om.

KB menar att man till regeringen upprepade gånger pekat på att KB:s förvaltningsanslag måste utökas, framför allt beroende på kostnader i samband med e-pliktens införande samt kraftigt ökade kostnader för digital lagring.

Om KB inte tilldelas ytterligare medel måste beslut om nedprioriteringar göras i verksamheten, skriver man i utvärderingen/handlingsplanen.

Nina Frid prisas av Akademien

BBL:S KRÖNIKÖR Nina Frid tilldelas Svenska Akademiens bibliotekariepris för 2012. Hon får det för att hon "framgångsrikt och entusiastiskt bedriver en omfattande läsfrämjande verksamhet för vuxna både lokalt och nationellt, där kvalitetsmedvetande förenas med nya intressanta metoder".

Priset, som inrättades 2005, skall tilldelas bibliotekarierna vid svenska folkbibliotek som gjort värdefulla insatser för att främja intresset för klassisk och samtida skönlitteratur.

Nina Frid, bibliotekarie och initiativtagare till bl a Bokcirklar.se, arbetar som utvecklingsledare för biblioteken i Huddinge kommun. Hon är dessutom aktuell med boken: *Slutet på boken är bara början – om läsarsamtal, bokcirklar och bibliotek* (BTJ förlag) där hon delar med sig av sina erfarenheter från och reflektioner kring bl a läsecirklar.

De senaste årens pristagare har varit 2007 Anna Gustafsson Chen, 2008 Bert Linné, 2009 Suzanne Mortensen, 2010 Kerstin Danielsson och 2011 Krister Gustavsson.

Priset, ett belopp på 50 000 kronor, kommer att överlämnas vid en ceremoni under Bok & Bibliotek i Göteborg den 28 september i Svenska Akademiens monter.

HZ

HZ

film biblioteket

SOMMARREA 2012

ÖVER 600

FILMER, BOXAR & SPEL

Från 229kr/st

FILMBIBLIOTEKET / FILMDATA AB, Göteborgsvägen 19, 504 35, Borås
Tel. 033 - 22 52 30 Fax 033 - 44 44 66 filmbiblioteket@bonver.com

film biblioteket

ETT SLAGS SORGEARBETE skulle man kunna säga att det är – journalisten, författaren och debattören Göran Rosenbergs omsorgsfullt lagda pussel där han förser sin far med en berättelse och den egna familjehistorien med något mer än bara konturer.

Ett alldeles enkelt projekt är det inte eftersom fadern dog när sonen Göran bara var elva år. Fadern överlevde Auschwitz, befriades från koncentrationslägrens fasor men lyckades aldrig ta steget från överlevnad till fortlevnad och berövade sig till sist livet. Mer än en gång kommer jag under läsningens gång att tänka på Primo Levis bok *Fristen* – om Levis långa färd hem till Italien från Auschwitz och om svårigheterna att efter befrielsen befria sig från lägervärldens erfarenheter, så traumatiska att de inte låter sig integreras i minnet och därför förträngs eftersom att minnas är outhärdligt.

Också Göran Rosenbergs titel *Ett kort uppehåll på vägen från Auschwitz* ger vid handen att det handlar om en frist, en kort tid av hopp där en framtid ändå ter sig möjlig innan skuggorna hinner ikapp. Och de kommer inte så mycket inifrån som utifrån, i form av den missstro som ofta mötte de överlevande. Och i spåren av den följde ensamhet och övergivenhet.

Det är det där korta uppehållet med ingredienser av både mirakel och slump som Göran Rosenberg vill undersöka. Upphållet som tar hans föräldrar, de polska judarna Dawid Rozenberg och Hala Staw, på de överlevandes vingliga färd till Platsen, dvs Södertälje – efter kriget en framväxande industristad några mil söder om Stockholm, genomsyrad av välfärdsstatens optimism. I Södertälje får fadern jobb som rörmontör på Scania-Vabis och modern på Tornvalls konfektionsfabrik. Platsen blir scenen för Projektet, nämligen att bilda familj och skapa sig en framtid.

Göran Rosenbergs föräldrar växte upp i Lodz som nazisterna senare gjorde ett getto av med benäget bistånd av Chaim Rumkowski – nogsam och detaljerat skildrat i Steve Sem-Sandbergs bok *De fattiga i Lodz*.

Dawid och Hala "utleveras" med sina respektive familjer till Auschwitz men förpassas vidare till olika slavarbeten utanför lägret – Dawid och Hala skiljs åt vid selektionsrampen. Vad hände sedan med honom som skulle bli Görans far och med henne som skulle bli hans

Läst

Göran Rosenberg

Ett kort uppehåll på vägen från Auschwitz
Albert Bonniers förlag

mor men som till skillnad från fadern fortfarande lever?

På en kristallklar prosa, resonerande och understundom med återhållen vrede fogar Göran Rosenberg samman minnesskärvorna av familjehistorien med hjälp av myndighetsdokument i en bok som till största delen är skriven i du-form, i dialog med den frånvarande fadern. Det är både en historisk faktabok och en roman, även ett slags reseberättelse och en barndomsskildring. Reseberättelse därför att Göran Rosenberg gör om faderns resa från Polen via slavläger i norra Tyskland till Sverige. Auschwitz är ett välbekant faktum, mindre känt är kanske den arkipelag av tyska slavläger som fanns på orter som förblivit okända. Han följer tågspåren, också de som inte längre finns, uppsöker dessa obemärkta orter där mycket lite minner om ett besudlat förflutet och han färdas i spåren av slump och tillfälligheter som så småningom leder fram till hans egen tillblivelse.

Dessa tunga strövtåg kontrasteras med detaljerade skildringarna av den framväxande storstaden Södertälje under femtioalet, dess doft av strukturerat samhällsbygge och framtidstro – en tid när allt bara skulle bli bättre och där sonen Göran (som alltså får ett svenskt namn) och hans jämnåriga ska komma att utgöra det svenska välfärdssamhällets första generation. Den värld som föräldrarna kom från var utplånad och i det ljusa framtidslandet med granskog, havsbad och så småningom egen bil blir faderns hemlöshet allt större.

Genom sin familjs historia skapar Göran Rosenberg ett spann inte bara i tiden utan också mellan diametralt skilda världar. Inte minst påtagligt blir detta i beskrivningen av hur tyskspråkiga förtroendeläkare i Sverige konstaterar att faderns allt djupare depression och psykiska problem inte går att hänföra till Auschwitz, att han "tydligt överdriver sina besvär" och därmed inte har rätt till det skadestånd efter Auschwitz som den tyska förbundsstaten i vissa fall betalade. Det är en fasansfull beskrivning av den cynism och aningslöshet som på nytt selekterade de redan en gång selekterade, en missstro som kunde vara dödlig för dem som en gång överlevt.

Göran Rosenbergs djupt personliga bok är en stark och tankeväckande läsoplevelse. En nyttig påminnelse om vikten av just kollektiv erinring.

HENRIETTE ZORN

Aktuellt

från Svensk Biblioteksförning

material mailas till se@biblioteksforeningen.org

Kampanj för e-böcker på biblioteken i hela Europa

Den 11 maj medverkade flera representanter från Svensk Biblioteksförning på EBLIDA:s årsmöte och årliga konferens. Köpenhamn var denna gång värdstad för mötena som genomfördes för tjugonde året.

EBLIDA – *the European Bureau of Library, Information and Documentation Associations* – är en oberoende paraplyorganisation för organisationer som arbetar för bibliotek, arkiv och andra informations- och dokumentationsinstitutioner i Europa. EBLIDA har 125 medlemmar i 37 stater, däribland samtliga EU-länder. EBLIDA arbetar för obegränsad tillgång till information och erkänner bibliotekens och arkivens roll för att uppnå detta mål.

EBLIDA:s årsmöte valde ny styrelse och ordförande. Till ordförande valdes Klaus-Peter Böttger, bibliotekschef för folkbiblioteket i Essen, Tyskland.

Ny ledamot i EBLIDA:s styrelse är Ulrika Domellöf Mattsson. Ulrika arbetar idag som koordinator vid Naturvårdsverkets bibliotek och är aktiv inom den svenska och europeiska biblioteksrollen. Hon är bland annat ledamot i Svensk Biblioteksförnings styrelse och ordförande i den svenska användargruppen för Ex Libris-produkter. Ulrika har tidigare varit kontaktperson för Svensk Biblioteksförnings statliga nätverk och har arbetat på Kungliga biblioteket.

– Jag kommer att arbeta för att bibliotek över hela Europa ska ha tillgång till böcker, oavsett om de publicerats elektroniskt eller i pappersformat. Därför ska det bli spännande och kul att få bidra med mina erfarenheter i ett gränsöverskridande europeiskt sammanhang, säger Ulrika Domellöf Mattsson.

EBLIDA:s jubileumskonferens beslutade också att intensifiera sitt påverkansarbete för att bibliotek i Europa ska ha tillgång till böcker och tidskrifter i elektronisk form. Liksom tidigare ska EBLIDA påverka de europeiska institutionerna för att dessa ska säkerställa en balanserad upphovsrätt, så att medborgare har tillgång till information, även digitalt. Nytt för i år är att EBLIDA kommer att stötta sina medlemmar att bedriva kampanjer för e-böcker på biblioteken i de olika länderna.

– Nu har vi flyttat fram våra positioner ytterligare. Vår utgångspunkt är artikel 19 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, var och en har rätt att söka, ta emot och sprida information och idéer med hjälp av alla uttrycksmedel och oberoende av gränser. Det är därför vi är starkt engagerade för att bibliotek ska kunna tillhandahålla information och kunskap även i e-boksformat, säger Svensk Biblioteksförnings ordförande Inga Lundén.

Nya styrelseledamöter

Svensk Biblioteksförnings årsmöte hölls måndagen 7 maj i Norrköping. Mötet valde de nya styrelseledamöterna Anders Söderbäck, bibliotekarie, Stockholms Universitetsbibliotek, Maria Jacobsson, chef, Bibliotek, bildning och media, Region Skåne, Jenny Samuelsson, chef, Luleå universitetsbibliotek, LRC, Barbro Bolonasos, enhetschef, Fisksätra bibliotek, Nacka kommun och Torbjörn Nilsson (fyllnadsval), chef för biblioteken i Helsingborg.

Ordförande Inga Lundén och Cajsa Broström, bibliotekarie, Västerås stadsbibliotek omvaldes. De ledamöter som har ett år kvar på sin mandatperiod är Inger Edebro Sikström, bibliotekschef, Umeå stadsbibliotek, Margareta Lundberg Rodin, prefekt, Bibliotekshögskolan i Borås, Ulrika Domellöf Mattsson, koordinator, Naturvårdsverkets bibliotek och Peter Linde, bibliotekarie, Blekinge Tekniska Högskola. Styrelsen har beslutat att utse Inger Edebro Sikström till 1:e vice ordförande och Jenny Samuelsson till 2:e vice ordförande.

Biblioteksstatistik för 2011

Kungliga biblioteket har publicerat statistik för folk-, forsknings- och sjukhusbiblioteken 2011. Statistiken visar att det gjordes 85 miljoner fysiska besök och genomfördes närmare 79 miljoner lokala lån vid dessa bibliotek förra året. Om man till det lägger e-medienedladdningar och fjärrlån genomfördes det totalt 119 miljoner transaktioner.

Folkbiblioteksstatistiken visar små förändringar jämfört med 2010. Det gjordes i stort sett lika många besök och utlån som året innan och antalet filialer är konstant. Antalet anställda och årsverken ökar något. Det satsades något mer på folkbiblioteken om man ser till driftskostnader i fasta priser.

Även vid forskningsbiblioteken ökade antalet anställda och årsverken. Antalet e-bokstitlar ökade med 33 procent mellan 2010 och 2011 och är nu uppe i 3,2 miljoner. De ekonomiska satsningarna på forskningsbiblioteken var större 2011 än 2010 räknat i driftskostnader i fasta priser (exkl lokaler).

Nominera Årets bokbuss

I fjol fick Uppsalas bokbuss Barbro ta emot priset, men vilken buss blir det i år? Svensk Biblioteksforening delar varje år ut priset "Årets bokbuss". Priset instiftades 1998 i samband med att bokbussverksamheten i Sverige fyllde 50 år och delas ut i vinnande bokbuss hemkommun.

Nu är det dags att nominera kandidater till årets pris. Utmärkelsen har fått stor uppmärksamhet i de vinnande kommunerna och fokuserar på vikten av en mobil biblioteksverksamhet med stor spridning och bredd.

I nomineringen ska finnas:

- verksamhetsbeskrivning
- beskrivning av inredningen
- fakta om bussen (årsmodell, chassi, byggare, längd, bredd)
- motivering varför just den bussen ska bli Årets bokbuss

Sista dag för nominering är den 30 september 2012.

Upplysningar och anmälningar:
[Lise-Lott Nilsson / Bibliotekarie](#)
[Biblioteksbusen](#)
[Folkbiblioteken i Lund](#)
[Box 111](#)
[221 00 Lund](#)
[tel. 0708-578 190](#)
lise-lott.nilsson@lund.se

Ny bibliotekslag ska stärka bibliotekens ställning

Den 14 maj presenterade regeringen sitt förslag till ny bibliotekslag (Ds 2012:13). 118 instanser uppmanas att svara på remissen, däribland Svensk Biblioteksforening och flera av dess medlemmar. Senast den 15 september ska remissvaren vara kulturdepartementet tillhanda. Regeringen planerar att under våren 2013 överlämna proposition om ny bibliotekslag till riksdagen och föreslår att den nya lagen ska träda i kraft den 1 juli 2013.

Regeringen menar att förslagen innebär vissa förtydliganden i förhållande till nuvarande lagstiftning, bland annat att utlåning av e-böcker ska vara avgiftsfri för låntagaren. Statens roll för att främja nationell samordning och uppföljning inom biblioteksområdet föreslås bli lagfäst.

Svensk Biblioteksforening inbjuder medlemmarna att inkomma med synpunkter på regeringens förslag, för att därmed påverka föreningens remissvar. Länk till svarsblankett finns på Svensk Biblioteksforenings webbplats. Föreningens arbetsutskott, utvecklingsråd för nationell biblioteksstrategi och styrelse kommer alla att diskutera förslaget och inkomna synpunkter innan det slutgiltiga remissvaret beslutas.

Tack till alla deltagare på Biblioteksdagarna 2012

Tre intensiva dagar fyllda med föreläsningar och seminarier lockade 430 deltagare till Norrköping. Föreningen tackar alla medverkande och våra samarbetspartners, Norrköpings Stadsbibliotek, Länsbibliotek Östergötland och Linköpings Universitetsbibliotek.

På konferensens hemsida, www.biblioteksdagarna.se, finns nu dokumentation i form av powerpointpresentationer och andra dokument. Alla storföreläsningar och ett antal seminarier kan ses på vår Vimeo-sida. Där kan ni bland annat lyssna på FN:s näste vice generalsekreterare Jan Eliassons uppmaning till deltagarna:

– Svenska bibliotek måste bli levande centra som visar omvärlden vad demokrati och allas lika värde är. Man ska protestera och föra liv när något inte stämmer eller blir fel. Ni kan göra det.

Boka in Biblioteksdagarna 2013, 15–17 maj i Örebro!

Utvecklingsråden

Styrelsen har beslutat att utse nya ordföranden och ledamöter för de bägge utvecklingsråden.

Utvecklingsrådet för nationell biblioteksstrategi:

Margareta Lundberg Rodin (ordf),
Svensk Biblioteksforening, Högskolan i Borås

Maria Jacobsson, Svensk Biblioteksforening, Kultur Skåne

Anders Söderbäck, Svensk Biblioteksforening, Stockholms universitetsbibliotek

Karin Bergendorff, Folkbiblioteken i Lund

Anne-Marie Evers, Stockholms stadsbibliotek

Morgan Palmqvist, Mittuniversitetets bibliotek

Helena Kettner Rudberg, Sjukhusbiblioteken i Sörmland

Anna Christina Rutquist, Regionbibliotek Värmland

Lotta Trosell Svender, Ljusdals bibliotek

Utvecklingsrådet för verksamhetsfrågor:

Cajsa Broström (ordf), Svensk Biblioteksforening, Västerås stadsbibliotek

Barbro Bolonassos, Svensk Biblioteksforening, Bibliotek Fisksätra

Peter Linde, Svensk Biblioteksforening, Blekinge tekniska högskolas bibliotek

Torbjörn Nilsson, Svensk Biblioteksforening, Helsingborgs bibliotek

Hanna Carlsson, Lunds universitet – Avd. för ABM och bokhistoria

Lo Claesson, Vaggeryds bibliotek

Martin Hafström, Stockholms stadsbibliotek

Annelie Janred, Chalmers bibliotek

Lena Malmqvist, Skånes universitets-sjukhus bibliotek

Ann Östman, Länsbibliotek Gävleborg-Uppsala

Skön
sommar
önskar
kansliet!

Kansliet har
semesterstängt
v. 27-31
från 2 juli t.o.m.
3 augusti, 2012.

Gilla oss på Facebook!

Nu har föreningen startat en sida på Facebook. Följ vad som händer i föreningen och var med och diskutera, gilla Svensk Biblioteksforening. På Twitter heter vi @SvBib och BBL twittrar nyheter från @biblioteksblade.

Det unga internet – om bibliotek och mediekunnighet

Statens medieråd och Svensk Biblioteksforening publicerar en gemensam skrift om barn, bibliotek och digitala medier.

Statens medieråd har i uppdrag att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare. Biblioteken arbetar aktivt med olika medieformat för att bidra till en bred kompetens för dagens informationssamhälle. Det är därför naturligt att Statens medieråd och Svensk Biblioteksforening samarbetar kring dessa frågor.

Skriften har tagits fram av en arbetsgrupp i samarbete mellan Statens medieråd och Svensk Biblioteksforening. I skriften beskrivs barn och ungdomars medievanor och bibliotekens arbete. Goda exempel och barnens egna röster lyfts fram som inspiration i det fortsatta arbetet.

Framgångsrik biblioteksverksamhet

Med hjälp av en speciell analysmetod – regressionsanalys – kan biblioteksstatistiken användas för att undersöka vilka faktorer som leder till att fler besöker och använder bibliotek. 2007 gav föreningen ut rapporten *Fler besök och utlån* om vad som gör folkbiblioteken attraktiva. Nu ger föreningen ut en ny rapport, *Framgångsrik biblioteksverksamhet*, som ställer samma frågor, men som grundar sig på 2010 års uppgifter.

Svaren är ganska enkla: ju mer resurser biblioteken får, desto mer blir de använda. Eller annorlunda uttryckt: efterfrågan på bibliotekstjänster kan till stor del förklaras av driftkostnaden. Annat som ökar utlåningen är ett omfattande mediebestånd, en stor andel nyförvärv, bra tillgång till datorer och ett rikt utbud av tidskrifter.

Almedalsveckan

Svensk Biblioteksforening opinionsbildar även i år under Almedalsveckan. Föreningen och DIK arrangerar ett seminarium torsdag 5 juli för att diskutera e-böcker på biblioteken. Samtalet kommer att handla om åtgärder för att ge alla bättre tillgång till e-böcker. Medverkar gör ordförande i SKL:s kulturberedning

Madeleine Sjöstedt, riksbibliotekarie Gunilla Herdenberg, sekreterare i Litteraturutredningen Jakob Kihlberg, general-sekreterare i Svensk Biblioteksforening Niclas Lindberg, och förbundsdirektör i DIK Birgitta Rydell.

Vi har också ett informationsbord i anslutning till Almedalsbiblioteket. Kom gärna förbi om du besöker Visby. Vi bemannar vår monter under större delen av veckan.

Kalendarium

Maila info till kalendariet: se@biblioteksforeningen.org
för vidare info se: www.biblioteksforeningen.org

5 juli, 2012, Visby

Almedalen: E-boken – på biblioteket för att stanna

Biblioteken köper e-böcker och försöker skapa ett så brett utbud av ny och äldre litteratur som möjligt för utlån. Vad kan göras för att ge alla bättre tillgång till e-böcker? Vilka samarbeten värnar bäst en fri tillgång till information och samtidigt tar tillvara teknikens möjligheter?

Medverkande: Madeleine Sjöstedt, ordförande, SKL:s kulturberedning. Gunilla Herdenberg, riksbibliotekarie, Kungliga biblioteket. Jakob Kihlberg, sekreterare, Litteraturutredningen. Birgitta Rydell, förbundsdirektör, DIK – akademikerfacket för kultur och kommunikation. Niclas Lindberg, generalsekreterare, Svensk biblioteksforening.

Tid: 12.00-13.00

Plats: Kårhuset Rindi, Tage Cervins gata 1

Arrangör: DIK – akademikerfacket för kultur och kommunikation, samt Svensk Biblioteksforening

Direktsänds på internet: www.saco.se

7–9 augusti 2012, Lappeenranta

IFLA: Trancending Boundaries to Increase Cultural Understanding Between Countries

An IFLA Satellite Pre-Conference presenting different projects with a multicultural perspective, some of them including several countries. There will be discussions of twin libraries, indigenous matters and recruitment of multicultural staff, to mention some of the themes. There is study visit on the first afternoon and a longer excursion on the third day.

Mer information: <http://iflasatellitellappeenranta2012.wordpress.com/>

9 Augusti, 2012, Warszawa

IFLA: Bibliography in the Digital Age

IFLA Bibliography Section endorsed in 2009 the publication *National Bibliographies in the Digital Age: Guidance and New Directions*. (IFLA Series on Bibliographic Control). The satellite meeting should be seen as a continuation of this publication and the purpose is to get status, inspiration and update on how to deal with e-resources in national bibliographies, when the mission is to serve as an important information resource for selection, acquisition, cataloguing and verification in libraries and for the general public as well as a means for scientific research and publication statistics.

The programme will comprise: Bibliography in the digital age – guidelines and examples National bibliographies around the world handling online materials – practices, challenges, plans, discussions

Registration deadline 30 June 2012.

Mer information: <http://bn.org.pl/ifla-2012/ifla-2012/>

11–17 augusti, 2012, Helsingfors

78th IFLA General Conference and Assembly

World Library and Information Congress : 78th IFLA General Conference and Assembly.

Congress theme: Libraries Now! – Inspiring, Surprising, Empowering

Arr: IFLA

Mer information: <http://conference.ifla.org/ifla78>

17–18 augusti, 2012, Tallinn

IFLA: Beyond libraries – subject metadata in the digital environment and semantic web

IFLA Satellite Post-Conference. The conference will explore the role of different kinds of subject metadata in the digital environment and the semantic web, in libraries and beyond libraries. The digital environment creates new opportunities and new challenges for subject access. How could we take advantage of the new opportunities and how can we handle the challenges?

Arr: IFLA Classification and Indexing Section and National Library of Estonia,

Mer information: www.nlib.ee/tallinnsatellite

21 Augusti, 2012, Huddinge

Sociala medier på biblioteken – Fortsättning följer...

Biblioteksrådet i Stockholms län bjuder in till konferensen *Sociala medier på biblioteken – Fortsättning följer...* Många bibliotek är idag etablerade på sociala webben. Vad kan vi lära oss av varandra, hur kan vi möta våra användare och skapa delaktighet, vad driver oss i vårt arbete i sociala medier? Dagen inleds med en föreläsning av Brit Stakston som är mediestrateg, författare och debattör inom sociala medier. Konferensen vänder sig i första hand till biblioteksanställda inom Stockholms län. Konferensen arrangeras av Biblioteksrådet i Stockholms län via Regionbibliotek Stockholm i samverkan med Södertörns högskolebibliotek, Riksdagsbiblioteket och Botkyrkas bibliotek.

Mer info: www.regionbiblioteket.se

12 september, Stockholm

Svensk Biblioteksforenings forskardag: Biblioteks betydelse för lärande.

Mer information om föreningens årliga forskardag kommer inom kort på vår webbplats.

15–16 november, 2012, Stockholm

Svenska Daisy-konsortiets årliga konferens

Arr: Svenska Daisy-konsortiet och Talboks- och punktskriftsbiblioteket

Program kommer i september.

Beställ med Axiell Direkt

Våra löften är inte storslagna - de är tvärtom mycket enkla och realistiska. Du ska kunna känna dig trygg med vad du får och när du får det. Och om vi inte har det du söker ser vi till att du hittar det ändå.

Axiell Direkt erbjuder en hög och säker service där vi siktar på att leverera material för bibliotek, arkiv och museer redan dagen efter* - varje gång.

*beställning gjord innan 12.00

AXIELL
www.axielldirekt.com

Axiell Sverige
tlf. 046 - 270 04 00
www.axiell.se